

Rajatonta yhteistyötä

Rajat ylittävää kehittämissyhteistyötä BOSS-hankkeessa

Rajatonta yhteistyötä

Minttu Merivirta (toim.)

Rajatonta yhteistyötä

Rajat ylittävää kehittämissyhteistyötä BOSS-hankkeessa

Sarja B. Raportit ja selvitykset 27/2015

FROM BORDERS TO SHARED SPACE

BOSS

Raja-alueiden
TKI-verkostojen
vahvistaminen

© Lapin ammattikorkeakoulu ja tekijät

ISBN 978-952-316-111-5 (pdf)
ISSN 2342-2491 (verkkojulkaisu)

Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja
Sarja B. Raportit ja selvitykset 27/2015

Rahoittajat: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Lapin ammattikorkeakoulu

Kirjoittajat: Marjo Jussila, Päivi Koivupalo, Anzelika Krastina, Tuija Kuisma, Leena Leväsvirta, Eila Linna, Raija Lummi, Minttu Merivirta, Jorma Mölläri, Saila Puukko, Seppo Saari, Marika Saranne, Eila Seppänen

Taitto: Minttu Merivirta

Kuvitus: Rami Eronen

Kannen kuva: Rami Eronen

Lapin ammattikorkeakoulu
Jokiväylä 11 C
96300 Rovaniemi

Puh. 020 798 6000
www.lapinamk.fi/julkaisut

Lapin korkeakoulukonserni

Lapin korkeakoulukonserni LUC on yliopiston ja ammattikorkeakoulun strateginen yhteenliittymä. Konserniin kuuluvat Lapin yliopisto ja Lapin ammattikorkeakoulu.
www.luc.fi

Sisällys

Minttu Merivirta

JOHDANTO: UUSIA TOIMINTAMALLEJA YLI RAJOJEN 7

Kokemuksia rajat ylittävästä yhteistyöstä BOSS-hankkeessa

Jorma Mölläri

LAPPILAISTEN YRITYSTEN HAASTEET YLI RAJOJEN
POHJOISILLA ALUEILLA 13

Päivi Koivupalo

MIKÄ ON RAJAESTE? 17

Anzelika Krastina & Tuija Kuisma

ENHANCING CROSS-BORDER COOPERATION IN THE FIELD OF
ENTREPRENEURSHIP IN THE BARENTS EURO-ARCTIC REGION 19

Seppo Saari

PROCESSIT-YHTEISTYÖ 27

Marika Saranne

MONIALAINEN YHTEISTYÖ KORKEAKOULUVETOISESTI 31

Leena Leväsvirta

HYVINVOINTIPALVELUIDEN OSAAMISALAN POHJOISEN VALLOITUS . . . 35

Raija Lummi

OPISKELIJOIDEN HARJOITTELU, OPINNÄYTETYÖ JA VALMISTUMINEN . 43

Eila Linna

BARENTS RESCUE 15 -HARJOITUKSESSA POHJOISMAISTA
RAJA-ALUEYHTEISTYÖTÄ 47

Saila-Inkeri Puukko

STORYTELLING-PROJEKTIN SUUNNITTELU BOSS-HANKKEESSA . . . 51

Eila Seppänen

KUN TORNIONLAAKSON KESÄSIIKA UI BOSS-HANKKEEN VERKKOIHIN . 55

Marjo Jussila

KOHTAAMISIA BARENTSIN RAJAKLINIKALLA. 61

Minttu Merivirta

RAJATOIMIJA TUTUKSI! 65

KIRJOITTAJAT. 75

JOHDANTO: Uusia toimintamalleja yli rajojen

From Borders to Shared Space (BOSS) -hanke on vahvistanut aktiivisesti raja-alueiden TKI-verkostoja. Vuosina 2014–2015 toteutetun opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman hankkeen tavoitteena on ollut rakentaa Suomen raja-alueille pysyvä ja kehittyvä TKI-kumppanuusverkosto, jossa tuotetaan kontakteja sekä uuden että kehittyvän liiketoiminnan tarpeisiin, sekä löytää uusia toimintamalleja raja-alueiden ammattikorkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyöhön. Toimenpiteet ovat kohdistuneet rajaosaamisen, liiketoiminnan ja liikkuvuuden vahvistamiseen molemmin puolin rajaa. (BOSS 2013, 3; Hyötyä ja lisäarvoa raja-alueille! 2015.)

Mukana BOSS-hankkeessa on yhteensä seitsemän ammattikorkeakoulua, jotka pureutuvat yritysten ja organisaatioiden kehittämishaasteisiin Suomen raja-alueilla. Hankkeeseen osallistuvat ammattikorkeakoulut ovat Haaga-Helia AMK, Kajaanin AMK, Karelia-AMK, Lapin AMK, Oulun AMK, Saimaan AMK ja Yrkehögskolan Novia. Yhteistyötä on tehty Suomen raja-alueilla valtiorajat ylittäen Baltiassa, Norjassa ja Ruotsissa, pohjoisen arktisilla raja-alueilla, Venäjän Karjalan alueella sekä kaakossa Pietarin metropolialueella. (Hyötyä ja lisäarvoa raja-alueille! 2015.)

RAJAT YLITTÄVÄÄ YHTEISTYÖTÄ

BOSS-hankkeen laaja ammattikorkeakouluverkosto on kehittänyt raja-alueiden yrityksille ja organisaatioille osaamista, palveluja, koulutusta, kontakteja ja uutta liiketoimintaa. Tuloksina ovat uudet toimintamallit ja kontaktit, konkreettiset askeleet oppilaitosten ja yritysten yhteistyöhön yli rajojen, sovellettavissa olevat yhteistyömallit sekä kokemusten ja tulosten hyödyntäminen hankkeen aikana ja hankkeen jälkeen. Yhteistyötä ja yhteistyömalleja kehitetään yhteisten kohtaamisten, yhdessä tekemisen ja vuorovaikutuksen kautta. (Hyötyä ja lisäarvoa raja-alueille! 2015.) BOSS-hanke on parantanut työelämän ja ammattikorkeakoulujen yhteisen tutkimus- ja kehitystoiminnan vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta (BOSS 2013, 4).

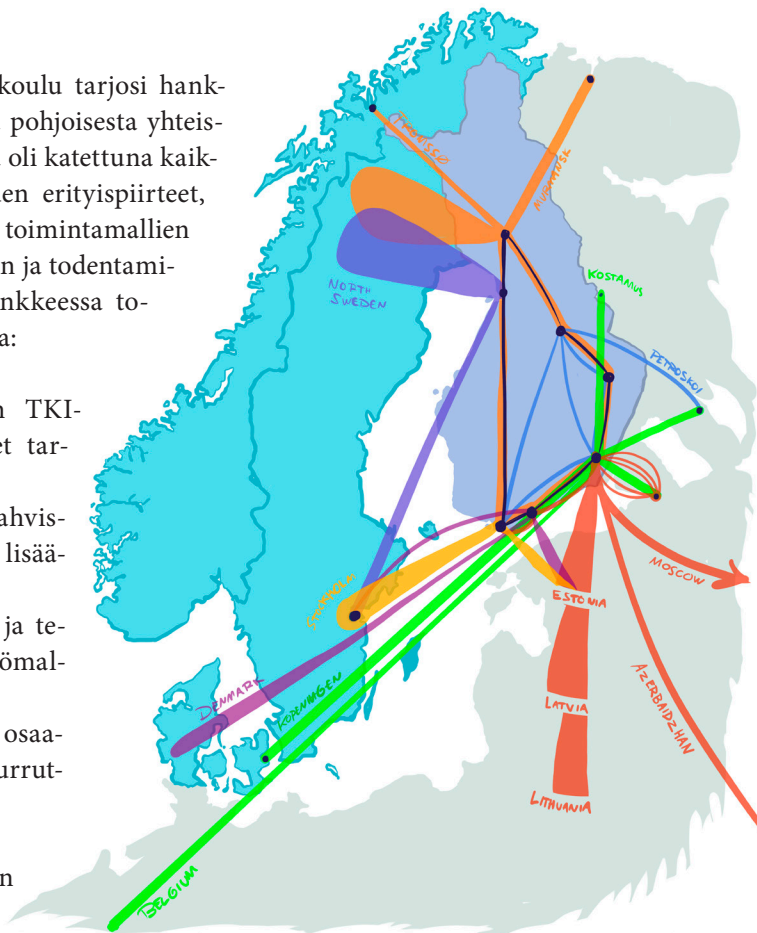
Lapin ammattikorkeakoulu tarjosi hankkeelle erityisosaamisensa pohjoisesta yhteistyöstä. Koska hankkeessa oli katettuna kaikkien Suomen raja-alueiden erityispiirteet, mahdollistui kehitettyjen toimintamallien soveltaminen, testaaminen ja todentaminen eri raja-alueilla. Hankkeessa toteutettiin neljä työpakettia:

Rajatieto: tulevaisuuden TKI-mallit ja merkitykselliset tarpeet

Rajasillat: verkostojen vahvistaminen ja liikkuvuuden lisääminen

Rajaklinikat: tuottavien ja tehokkaiden TKI-yhteistyömallien käyttöönotto

Shared Space: tiedon ja osaamisen välittäminen ja juurruttaminen.

Jokaiseen työpakettiin sisältyi koulutuksellisia ja viestinnällisiä sekä uusien työkalujen soveltamista ja käyttöönottoa edistäviä elementtejä. Lapin ammattikorkeakoulu oli mukana kaikissa työpaketeissa ja koordinoi Rajaklinikat-työpaketin toteutusta. (BOSS 2013, 5, 8.)

RAJAKLINIKAT NÄKYVIKSI

BOSS-hankkeessa Lapin ammattikorkeakoulu on keskittynyt Ruotsin, Norjan ja Venäjän raja-alueisiin Pohjois-Suomessa. Yritystoimintaa, yhteistyötä ja yhteistyömalleja on kehitetty yhdessä Pohjois-Norjan, Pohjois-Ruotsin ja Luoteis-Venäjän markkinoilla mukana olevien sekä sinne toimintoja suunnittelevien yritysten ja organisaatioiden kanssa. (Alueet ja toimenpiteet 2015.)

Lapin ammattikorkeakoulun koordinoiman Rajaklinikat-työpaketin tavoitteena oli tunnistaa ja valmentaa ammattikorkeakoulujen omasta henkilöstöstä toimijoita rajan yli tapahtuvaan yhteistyöhön. Työpaketissa tuotettiin erilaisia toimintatapoja ja työvälineitä erilaisiin rajan ylittävään liike- ja palvelutoiminnan sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan tilanteisiin. Osana työpakettia oli tarkoituksena testata erilaisia työskentelymenetelmiä, joihin lukeutui muun muassa työpajat, matchmaking, virtua-

aalikonsultaatiot, sosiaalisen median välineet, käyttäjälähtöiset menetelmät ja palvelumuotoilu, sähköiset kokoukset sekä etätuotekehitys. (BOSS 2013, 12–13.) Näitä työskentelymenetelmiä hyödynnettiin ahkerasti erilaisten työkäytännemallien testauksessa ja toteutuksessa.

Työpaketin tuloksiksi on hankekuvauksessa määritelty seuraavat:

- 1) Työelämän kysyntä ammattikorkeakoulujen TKI-osaamiselle kasvaa.
- 2) Työelämän tarpeisiin syntyy uusia TKI-hankeideoita, hankehakemuksia ja rahoitettuja hankkeita.
- 3) Kehitetään asiantuntijuuden jakamisen käytäntöläheiset, joustavat ja nopeat ratkaisut -konsepti.
- 4) Kehitetään uusia malleja ja aktivointitapoja ammattikorkeakoulujen opettajuuden muutoksen toteuttamiseen.
- 5) Uusia verkostokumppaneita tavoitetaan ja osallistetaan toimintaan.
- 6) Yritykset ja organisaatiot saavat uusia kansainvälisiä yhteyksiä ja liiketoimintaverkostoja. (BOSS 2013, 14.)

Tässä julkaisussa teemme katsauksen siihen, kuinka Rajaklinikat-työpaketin tulostavoitteet ovat hankkeen aikana toteutuneet. Hankkeen toimintoihin on osallistunut monialainen asiantuntijatiimi, sillä mukana on ollut toimijoita jokaiselta Lapin ammattikorkeakoulun osaamisalalta.

Ylipäätään BOSS-hankkeen konkreettisena tavoitteena on ollut luoda uusia innovaatioita ja kehittämishankkeita, uusia kansainvälisiä kontakteja eri toimijoiden kesken sekä lisäksi eri ympäristöissä ja alueilla testattuja toteutusmalleja ja uusia prosesseja (BOSS 2013, 4). Rajatonta yhteistyötä -julkaisu osoittaa, miten näihin tavoitteisiin on päästy Lapin ammattikorkeakoulussa. Esittelemme pääasiassa uusia hankeavauksia, luotuja kumppanuuksia ja hankkeessa testattuja työkäytännemalleja. Kokemuksemme voi hyödyntää uusia verkostoja rakentaessa ja erilaisia osallistamisen malleja tarvittaessa. Tämä julkaisu myös osoittaa, että ammattikorkeakoulujen aktiivisen TKI-verkoston luomisen lisäksi BOSS-hankkeessa on toteutettu laajasti kansainväliseen yhteistyöhön ja raja-alueen toimijoiden näkyvyyteen tähtäävää käytännön työtä.

Lähteet

Alueet ja toimenpiteet 2015. BOSS-hankkeen kotisivu. Viitattu 7.12.2015. <http://borderspace.fi/alueet-ja-toimenpiteet/>

BOSS 2013. From Borders to Shared Space – BOSS. Raja-alueiden TKI-verkostojen vahvistaminen. Hankekuvaus.

Hyötyä ja lisäarvoa raja-alueille! 2015. BOSS-hankkeen kotisivu. Viitattu 7.12.2015. <http://borderspace.fi/>

**Kokemuksia rajat
ylittävästä yhteistyöstä
BOSS-hankkeessa**

Lappilaisten yritysten haasteet yli rajojen pohjoisilla alueilla

Lapin kauppakamarin toimitusjohtaja Timo Rautajoki totesi 22.10.2015 BOSS-hankkeen järjestämässä Innostu kasvuun -seminaarissa, että pohjoisessa on Suomelle uusi tulevaisuus mutta pohjoisten markkinoille pääsy ei ole itsestäänselvyys. Rajojen toisella puolella, Pohjois-Norjassa, Pohjois-Ruotsissa ja Luoteis-Venäjällä, on meneillään valtavia ennen kaikkea infrastruktuurin kehittämiseen liittyviä hankkeita, joissa lappilaisille yrityksille voisi avautua mahdollisuudet kasvattaa toimintaansa ja olla mukana viemässä tuotteitaan vaativille asiakkaille.

Markkinat ovat suuret ja mahtavat mutta yritysten näkökulmasta täynnä ratkaisuvia haasteita. Lähtökohtaisesti yrityksen ja tuotteen tai palvelun on oltava kunnossa ja testattu kotimarkkinoilla, koska vaikeuskerroin vieraalla maaperällä toimittaessa on huomattavasti korkeampi. Lappilaisille yrityksille pohjoisen alueet ovat maantieteellisesti suhteellisen lähellä, ja kulttuurisesti yhteneväisyyksiä löytyy kosolti esimerkiksi norjalaisten kanssa. Perusta toimivalle kahdensuuntaiselle liiketoiminnalle luulisi olevan olemassa, mutta lappilaisyritysten läsnäolo alueen hankkeissa on kuitenkin vähäistä. Muutamaa vankan ammattitaidon ja tietämyksen pohjoisista alueesta omaavaa yritystä, kuten Havator, lukuun ottamatta markkinoilla eteneminen on hidasta ja vaiherikasta.

Yrityksillä ei ole kuitenkaan selkeää näkemystä markkinoihin liittyvistä vaatimusmäärittelyistä eikä välttämättä edes potentiaalisista asiakkaista. Oman yrityksen asemoiminen markkinoille on haastavaa, ja osaamista ei osata hakea, vaikka apuja näihin haasteisiin on saatavilla Lapissakin useamman organisaation toimesta. Esimerkkejä alueen erityispiirteet hyvin tuntevista organisaatioista ovat Barentskeskus sekä Pohjoiskalotin Rajaneuvonta, jotka osaltaan tuovat mukanaan tietotaitoa ja tasoittavat tietä lappilaisille yrityksille.

MARKKINOINNIN HAASTEET

Kaupankäynnin osalta todellisuus on paljolti vielä hämärän peitossa. Esimerkiksi Norja kauppakumppanina on edelleen etäinen, ja maan kauppatavat vaativat opettelua ja asiaan paneutumista. Markkinointi ja näkyvyys oikeissa paikoissa on elintärkeää. Tyypillisiä markkinoinnillisia haasteita ovat markkinoiden ymmärtäminen, asiakkaiden tunnistaminen, uskottavuuden kannalta oikeiden foorumeiden löytäminen, oikeanlainen viestintä sekä viimekädessä se tärkein asia eli käytännön myyntityö, jossa kaupat joko hävitään tai voitetaan. Kaikki nämä asiat vaativat suuren määrän taustatyötä.

Markkinoiden pääpiirteiden hahmottaminen tulisi perustua tosiasialliseen tutkittuun ja selvitykselliseen tietoon, jota on saatavilla runsaasti, kunhan asioihin vain paneudutaan ja löydetään oikeat tiedon tuottajat. Lappilaisyritysten kannalta tärkeää markkinatietoa on esimerkiksi meneillään olevien hankkeiden tila, tulevaisuuden investointisuunnitelmat alueella, minkälainen on liiketoimintaympäristö, mitkä ovat keskeiset toimijat jne.

Asiakkaiden tunnistamisessa on myös haasteensa. Suuret hankkeet ovat monimutkaisia kokonaisuuksia, ja oikeiden päättäjien löytäminen on ponnistus sinänsä. Myös päätöksentekoprosessi on usein melkoista taidetta. Sillä, joudutaanko toimenpiteet kohdistamaan vaikkapa Etelä-Euroopassa kotipaikkaansa pitävälle pääurakoitsijalle vai Pohjois-Norjassa sijaitsevalle aliurakoitsijalle, on suuri ero. Uskottavuus markkinoilla perustuu usein valintoihin siitä, missä näyttää ja kenen kanssa ollaan tekemisissä. Tämä korostuu etenkin monikansallisten konsortioiden kanssa työskennellessä, koska kaupankäynti perustuu vahvasti todennettavissa oleviin referensseihin. Lisäksi toimintaa ohjaa laatumääräykset, jotka todennetaan erilaisin sertifioinnein.

Etenkin pienelle yritykselle laatujärjestelmien merkitykset ja vaadittavien laadun takaavien todennuksien tuottaminen aiheuttaa suuria haasteita. Työn laadun myötä merkitykselliseksi asiaksi muodostuu myös erityisosaaminen, jolloin tuotteen tai palvelun hinnoitteluväri laajenee huomattavasti. Kun myytävän tuotteen jalostusarvo on korkea, niin se antaa selkeän kilpailuedun asiakkaiden silmissä. Kilpailuedun kopiointi on vaikeampaa, kun se perustuu esimerkiksi teknologiseen ylivoimaan ja toimivuuteen.

MYYNTITYÖ VAATISI KEHITTÄMISTÄ

Myyntityön merkitystä ei voi olla korostamatta koskaan liikaa. Se on yrityksen tärkein voimavara, ja jos se ei toimi, niin perusta kaikelle muullekin liiketoiminnalle murenee välittömästi. Myyntityö perustuu aina ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Vuorovaikutustaitojen keskiössä on kyky kohdata ihmisiä, olla aito ja kielitaito sekä viestinnällinen osaaminen. Näiden taitojen kehittämiseen tulisi kiinnittää eri-

tyisesti huomiota, koska kiinnostus on yrityksen päivittäisen toiminnan pyörittämisessä usein muissa asioissa.

Yritysten toiminta perustuu sinänsä tärkeisiin asioihin, kuten omasta mielestä ylivoimaiseen teknologiaan, eikä vuorovaikutustaitoja olla kehitetty samalla intensiteetillä. Keskeisiä asioita on kyky muodostaa verkostoja, joissa liiketoiminnan kannalta tärkeitä asioita päätetään ja edistetään. Verkostoissa toimittaessa itsensä myyminen on se tärkein juttu. Ammattimaisesti toimiva myyntihenkilö myy aina ensiksi itsensä ja pyrkii saavuttamaan luottamuksen potentiaalisten asiakkaiden kanssa, jonka jälkeen voidaan edetä yksityiskohtaisempiin asioihin, kuten tuotteisiin ja niiden ominaisuuksiin, joilla voidaan ratkaista asiakkaan ongelma. Tämän jälkeen polku voi johdattaa mahdollisiin sopimuksiin ja tuotteiden toimituksiin.

HALLINTOVIIDAKKO HALLINTAAN?

Jos asiat etenevät niin pitkälle, että toiminta realisoituu rajojen yli, syöksytään hallinnolliseen viidakkoon, jossa on yrityksille omat haasteensa. Pohdittavaksi tulee operaatiomuodot, joilla toiminta on järkevää toteuttaa. Se, onko muotona välitön vienti, agenttuuriin perustuva toiminta, jälleenmyyntiverkosto, tytäryhtiö vai yhteisyritys paikallisen toimijan kanssa, ei ole mitenkään helppo päätös. Kaikilla näillä on omat ominaispiirteensä, jotka tulee punnita kulloisenkin tilanteen mukaan.

Kehityskaari alkaa usein suorasta vientikaupasta ja kehityksen myötä päätyy markkinoille etabloitumiseen. Suorassa vientikaupassa yritys hankkii itse asiakkaansa ja myy ne ilman väliportaita. Etuna on se, että asiakkaisiin on suora kontakti ja palaute tulee ilman välikäsiä. Agenttien ja jälleenmyyjien kautta toimittaessa asiakas-kontakti voi haurastua ja tärkeää tietoa voi jäädä matkan varrelle. Etabloiduttaessa yrityksessä ollaan vakuuttuneita paikallistumisen kannattavuudesta. Tällä viestitään usein, että tarkoitus on sitoutua valittuihin markkinoihin ja asioita katsotaan yleensäkin pitkällä tähtäimellä. Etenkin Luoteis-Venäjällä osallistuminen tarjouskilpailuihin onnistuu paremmin venäläisenä yrityksenä.

Logistiikka vientitullauksineen ja huolintoineen vaatii erityisosaamista, jota välttämättä yrityksillä itsellään ei ole olemassa. Jo fyysistä kuljetustoimintaa ympäröivät monenlaiset säännösten viidakot. Selvitettäviä asioita ovat esimerkiksi kuljetustuet, mahdollisten kuljetusten ulkoistamisen järkevyys, painorajat ja niin edelleen. Tullisäännökset vaihtelevat maasta toiseen liikuttaessa. Norjassa ja Ruotsissa on tarkat tullisäännökset sinne vietäville tavaroille. Venäjän tullin kanssa toimittaessa on omat haasteensa. Tullaukset hoidetaan tänä päivänä sähköisesti, ja asiantuntevaa apua löytyy Suomen tullista. Yrityksillä on mahdollisuus vaikuttaa toimituslausekevalinnoilla ja ulkopuolisilta huolintaliikkeiltä palveluita ostamalla siihen, kuinka paljon ovat itse tekemisissä tulliviranomaisten kanssa.

Yrityksen tärkein voimavara, eli henkilöstö, on ratkaisevassa asemassa, kun toimintaa kehitetään ja menestystä mitataan. Kun ollaan tilanteessa, että osaamista täytyy hankkia lisää, kohdataan jälleen uusia haasteita. Henkilöstöön ja työn tekemiseen

liittyvät asiat vaihtelevat lähialueillakin suuresti, ja kaikki erityispiirteet olisi hallitava, jotta myöhemmiltä haaksirikoilta vältyttäisiin. Työsopimukseen liittyy monenlaista problematiikka, ja sopimuksia ei aina ymmärretä samalla tavalla, johtuen esimerkiksi kielitaidon puutteesta. Palkkauskustannukset sivukuluineen vaihtelevat suuresti alueesta riippuen. Verotukseen liittyy edelleen yllättäviä tilanteita vaikkapa kaksoisverotuksen muodossa. Sosiaaliturvaan liittyvät kysymykset ovat moninaisia ja vaikeita asioita. Oleellista on myös ymmärtää, mikä on kohdemaan työntekijöiden saatavuus ja palkkataso tarvittavissa ammattiryhmissä. Suomessa työvoiman hankintaan liittyviä asioita löytyy esimerkiksi mol.fi-sivustolta, mutta tietääkö Ruotsin markkinoille hamuava yrittäjä, mikä on Ruotsin mol?

LISÄÄ PIENENPIENIÄ HAASTEITA

Asioiden sujumiseksi on varauduttava myös moniin muihin haasteisiin. Matkan varrella tulee toisinaan riitajuttuja, ja olisi selvitettävä, miten niihin suhtaudutaan ja kuka auttaa yritystä hädässä. Toisaalta joku asiakas voi jättää laskunsa maksamatta, joten hyvä olisi ymmärtää, mitkä ovat oikeat tavat toimia ja miten esimerkiksi paikalliset perintätoimistot toimivat. Mahdollisten voittojen kotiuttaminen kannattaa harkita hyvissä ajoin etukäteen.

Etenkin Venäjällä toimittaessa asia on haasteellinen ja erityistä painoa on pantava liiketoimien yksityiskohtaiseen selvittämiseen ja selvitysten tarkkaan kääntämiseen Venäjän vaatimusten mukaisesti. Asioihin varautuminen sopimukseen perustuen tuottaa osaltaan tuskaa, ja hyvä olisi tietää, onko olemassa jotakin lähdettä, jossa näihin asioihin voi helposti tutustua. Löytyykö esimerkiksi Yritys-Suomen tapaisia tiedonlähteitä muista maista?

Haasteita riittää, mutta niihin voi ja täytyy varautua. Lista on loputon: lupakäytännöt, takuukäytännöt, reklamaatioiden hoitaminen maan tavan mukaan, ostokäyttämisen ymmärtäminen, IPR-asiat, kuluttajansuoja, maksukäytännöt, vastuukysymykset ja niin edelleen. Näiden asioiden maakohtaiset erityispiirteet olisi huomioitava.

Kuitenkin asiat on pystyttävä pitämään mahdollisimman yksinkertaisina, jotta niitä voidaan hallita. Innostu kasvuun -seminaarin viimeinen puhuja Polarfysio Ky:n toimitusjohtaja Jarmo Latvala korosti puheenvuorossaan tärkeintä: ”Tärkeää on käyttää eri kieliä ja mennä pilke silmäkulmassa tilanteisiin. Tärkeintä on aito kohtaaminen ihmisten kanssa, ei pelkästään sosiaalisen median kautta.” Lisäksi hän korosti hyvien verkostojen, työn laadun ja erityisosaamisen tärkeyttä. Kun nämä asiat hallitsee, muillakin asioilla on taipumusta haasteista huolimatta järjestyä.

Mikä on rajaeste?

Virallisessa pohjoismaisessa yhteistyössä rajaesteellä tarkoitetaan ”lakeja ja julkisia sääntöjä tai käytäntöjä, jotka haittaavat henkilöiden liikkuvuutta tai yritysten rajat ylittävää toimintaa Pohjoismaissa”.

Liikkuvuuden tilanne, eli ihmisten mahdollisuudet liikkua esteittä rajojen yli, ratkaisee sen, onko kysymys rajaesteestä vai ei. Ensisijaisesti kysymys ei ole siitä, sovelletaanko voimassa olevia sääntöjä oikein vain ei, vaan siitä, vaikeuttavatko säännöt liikkuvuutta. Säännöt voivat olla laillisia sekä EU:n että kansallisen oikeuden mukaan mutta kuitenkin ongelmallisia rajaesteiden näkökulmasta katsottuna.

Maiden väliset erot samaa etuutta tai tilannetta koskevista korvaustasoista ja verotuksessa eivät sinänsä ole rajaesteitä. Kysymys on kuitenkin rajaesteestä, jos henkilö saa liikkuvuutensa takia sekä asuinmaassa että työskentelymaassa huonommat ehdot kuin muut vastaavanlaisessa tilanteessa olevat henkilöt.

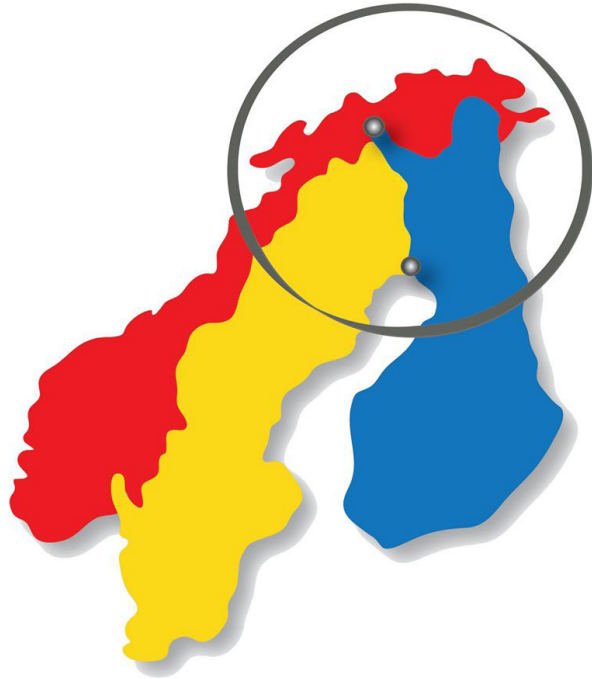
POHJOISMAINEN TIEDOTUSTYÖ

Tehokas pohjoismainen rajaestetyö edellyttää tehokasta tiedottamista. Ensisijainen tiedotusvelvollisuus on asianomaisilla viranomaisilla. Raja-alueiden neuvontapalvelut, Pohjoiskalotin Rajaneuvonta, Öresunddirekt ja Grenstjänsten sekä Haloo Pohjola, muodostavat Pohjoismaiden yhteisen monialaisen tiedotustoiminnan ytimen.

Pohjoiskalotin Rajaneuvonta tarjoaa yksityishenkilöille ja yrityksille kohdennettua, tilannesidonnaista ja ajantasaista tietoa liikkuvuudesta. Palvelu, jota Rajaneuvonta tarjoaa, vähentää Pohjoismaiden viranomaisten ja tietojärjestelmien työtaakkaa. Usein juuri raja-alueiden neuvontapalvelut tunnistavat rajaesteet ja välittävät niistä tietoa eteenpäin Pohjoismaiden ministerineuvoston alaisuudessa toimivalle rajaesteneuvostolle sekä asianomaisille ministeriöille ja viranomaisille.

RAJAESTEET SUOMEN JA RUOTSIN VÄLILLÄ

Yleisimpiä kansalaisten kohtaamia rajaongelmia ovat vaikeudet, jotka liittyvät työttömyys-, sosiaali- ja sairausvakuutuksiin; varsinkin silloin, kun henkilö työskentelee toisessa maassa kuin missä asuu tai työskentelee kahdessa tai useammassa EU-maassa. Erittäin ongelmallista on rajatyöntekijän tilanne silloin, kun hän asuu Ruotsissa ja käy töissä Suomessa ja hänet lomautetaan. Lomautuksen aikana rajatyöntekijä saa työttömyyskorvausta työskentelymaasta eli Suomesta. Mikäli lomautus jatkuu kuusi kuu-

kautta tai pitempään ja työsuhte päättyy kokonaan, siirtyy työttömyysvakuutus asuinmaahan Ruotsiin. Ruotsin työssäoloehto on kuusi kuukautta työtä viimeisen 12 kuukauden jaksolla ennen työttömyyttä. Mutta jos henkilö on ollut lomautettuna vähintään kuusi kuukautta, hän ei täytä asuinmaan työssäoloehto eikä siten saa työttömyyskorvausta. Pohjoiskalotin Rajaneuvonta on jättänyt ehdotuksen rajaesteneuvostolle ja vastuuministeriölle sekä viranomaisille, että tämä este voidaan poistaa siten, että lomautus tulkitaan samalla lailla kuin esimerkiksi sairausloma.

Pohjoiskalotin Rajaneuvonta on kartoittanut yhdessä Lapin yrittäjien järjestön ja Norrbotten företagnan kanssa elinkeinoelämän rajaesteitä. Kysyimme yrityksiltä, miksi yrityksellä ei ole ulkomaisia asiakkaita. Lapin pk-yrityksistä 33 prosenttia ilmoitti, että se on hankalaa, ja 20 prosenttia puolestaan, että esteenä on tiedon puute.

Kysyimme yrityksiltä, joilla on ulkomaisia asiakkaita, mitkä asiat he kokevat esteiksi rajat ylittävässä liiketoiminnassa. Suurimmaksi syyksi koetaan säännöt ja asetukset, kielitaito sekä tiedon puute. Lappilaisista pk-yrityksistä 46 prosenttia ilmoitti, että yritys on kohdannut esteitä, jotka ovat vaikeuttaneet ulkomaankaupan edellytyksiä. Näitä esteitä ovat muun muassa eroavaisuudet verosäädöksissä, maksujärjestelmissä ja tarjouskäytännöissä.

Enhancing cross-border cooperation in the field of entrepreneurship in the Barents Euro-Arctic region

Case: creating shared space between Finnish Lapland and Russia's Kola Peninsula

This article aims to reflect cross-border cooperation practices in the Barents Euro Arctic region through the project cooperation case carried out between Lapland University of Applied Sciences in Finland (further as Lapland UAS) and International Institute of Business Education MIBO (further as MIBO) during March, 2015 within BOSS project. It replicates joint efforts aiming for continuation of InnoBarentsLab cooperation established in 2012 with the aim to foster cross-border cooperation among young entrepreneurs and SMEs.

BACKGROUND OF BARENTS CROSS-BORDER COOPERATION

Cross-border cooperation in the so called Barents Euro Arctic region gained a new prospective after the Cold War, when northernmost inter-regional cooperation forum was established in 1993 in Kirkenes, Norway. Foreign ministers of Norway, Russia, Finland, Sweden and representatives of Denmark, Iceland, and the European Commission signed the so called “Kirkenes Declaration” on January, 1993 (Barentsinfo 2015). In the region, which was highly militarised, especially on Russian Kola Peninsula during the Cold War, these new cooperation prospectives were considered as a miracle, however since then (1993) an active cooperation began in many areas. Among other,

active cooperation evolved among large industries of the region, such as mining, fisheries, forestry and other as well as cooperation in the field of environment, indigenous people, culture and academy. Universities gained an important role in terms of fostering cross-border cooperation in various joint project activities. Lapland UAS took over cross-border cooperation activities based on earlier established cooperation contacts of its predecessors Rovaniemi University of Applied Sciences and Kemi-Tornio University of Applied Sciences. With the merge of the two in 2014 further cooperation activities in the Barents region became of even bigger importance than ever.

BOSS project activities were a continuation of good cross-border cooperation practices with Russia's Kola Peninsula, as mentioned earlier, established already in terms of Barents region cooperation. It should be mentioned, that the cooperation has been significant since 1993 among academia and large industries of the region, while cooperation among SME's and micro companies in the region is almost non existing. It was realised in one of the recent cross-border cooperation projects Young Innovative Entrepreneurs or YIE (2012–2014) funded by EU Kolarctic programme (Puukko & Merivirta 2014). Therefore this particular case of BOSS project contributed to working on an

Picture 1. By the building of MIBO school in Murmansk. Photo: Tuija Kuisma.

Picture 2. View at Murmansk harbor. Photo: Tuija Kuisma.

operating model that would enhance the cross-border cooperation of small entrepreneurs in the region. During YIE project young entrepreneurs from entire Barents region, thus the northern parts of Norway, Sweden, Finland and Russia (Murmansk region), came together to look at common problems and challenges. Among others, it was discussed by participants of YIE project that there is a need for further development of innovation and entrepreneurship competences among young entrepreneurs. As the YIE project ended in 2014, it was decided that we need to continue strengthening our cooperation in the area of entrepreneurship with other possible instruments. Lapland UAS and our long-term cooperation partner in Murmansk, MIBO, came up with the idea to meet in order to build on previous experiences of YIE and to look for further possibilities to creating good cooperation models. This was realised as a part of BOSS “From Borders to Shared Spaces” cross-border cooperation project during joint negotiations and the workshop in Murmansk in March (week 13), 2015.

MAIN ACTORS INVOLVED

MIBO, International Institute of Business Education (former name Murmansk Humanities Institute) is a non-governmental educational institution of higher professional education and it was established in 1994. It changed its name to the present one in March 2012 because the new name reflects better the main focus of training and instruction. It is located in Murmansk, Russia. There are four Departments in MIBO: the Department of Law, the Department of Economics, the Department of Foreign Languages and Journalism, the Department of Psychology and they are placed in the centre of Murmansk. MIBO provides continuous education through graduate programmes (Bachelor’s and Specialist’s), post-graduate studies and non-degree programmes for adult learners. (MIBO Mibonet 2015.)

MIBO is involved in a number of long-term projects with different partners from Europe. About 200 students participate in international activities every year (student exchange programmes, conferences, workshops, etc.). Since 2003 MIBO has been a member of the University of the Arctic. In its international activities, MIBO particularly focuses on cooperation with institutions in the neighboring countries – Finland, Norway and Sweden. (MIBO Mibonet 2015.)

Lapland UAS is the northernmost university of applied sciences in Europe. It was created based on merger of two universities in 2014: Rovaniemi University of Applied Sciences and Kemi-Tornio University of Applied Sciences. Aim is to refine expertise and vitality from the strengths and opportunities of a changing operating environment to meet the needs of northern people and organisations. Success in Arctic conditions and utilising the conditions is at the core of the profile of Lapland UAS, which focuses on the following strategic areas: Arctic cooperation and northern cross-border expertise; managing distances; smart use of natural resources; safety and security knowledge; service business and entrepreneurship. Lapland UAS has even bigger

responsibility for successful cross-border cooperation than its predecessors did. (Lapin AMK 2015.)

InnoBarentsLab IBL is joint unit established as a pilot organization during YIE project within both universities (Lapland UAS and MIBO). It is a physical and virtual entity where entrepreneurship and innovation are a daily activity performed by young people and existing or aspiring entrepreneurs, experts and coaches, as well as relevant stakeholders from the business world or public institutions. (Puukko & Merivirta 2014.) The aim of the laboratories was to create an environment for the entrepreneurship and business idea development which is directly connected or integrated with the studies of the students of participating institutions. In addition the aim is to create smaller or bigger scale cross-border business or social entrepreneurship initiatives. Both labs are located in their each home universities.

NEGOTIATIONS FOR FURTHER COOPERATION DEVELOPMENT

The meeting for further cooperation development negotiations was held during week 13, 2015 in Murmansk, in MIBO premises with the participants from MIBO: rector Ms. Valeriia Shergalina and vice-rector on International Affairs Ms. Larisa Bilous. Lapland UAS was represented by the senior lecturer Tuija Kuisma and the leader of InnoBarentsLab Anzelika Krastina. During the meeting mutual aims for cooperation between those two organizations were discussed. In particular, the focus of the cooperation discussion was on business and entrepreneurship education possibilities and further cooperation development between our business laboratories IBL.

Since both universities are located in the Barents region and both are involved in the cross-border cooperation, both have common vision for promoting the cross-border business cooperation. It can be done through various joint projects, joint study units or cross-border study programmes, by exchanging the expertise on relevant issues, organizing field visits for students and entrepreneurs both in Finland, Lapland and Russia, Murmansk region. To undertake some pilot activities, it was proposed to jointly develop and offer for Russian entrepreneurs the study course International Project Management IPM. As a base of the programme could be used former IPM programme (60 ECTS) that has been implemented earlier in Rovaniemi University of Applied Sciences during 2001–2010. The course would be modified to 30 ECTS and would be implemented jointly by MIBO and with the contribution of Lapland UAS in the mode of class lectures and workshops as well as partly distance e-learning. It was agreed that further details should be discussed in due course among the representatives of both universities during the visit of MIBO to Rovaniemi.

Another issue raised by MIBO was a possibility to develop even closer partnership. The form of such a partnership and details are to be discussed and depend both on our mutual good will and also on the forms and possibilities existing in our countries for educational institution. Just as an example, there is a need for some kind of center of excellence of cross-border business education in the Barents region. New idea is that

it can be a representative office of Lapland UAS in Murmansk at MIBO's premises, or it can be a joined unit called, for instance, BARENTS CENTRE for BUSINESS EDUCATION. MIBO is open to Lapland UAS' suggestions in case if Lapland UAS has interest in getting into the North-West Russian educational market. In this way Lapland UAS can introduce the exporting its business education into North-West Russia.

Picture 3. Participants of the cooperation meeting in Murmansk (from the left Tuija Kuisma, senior lecturer Lapland UAS, Larisa Bilous, vice-rector of international relations MIBO, Valeria Shergalina, rector MIBO, Anzelika Krastina, lecturer Lapland UAS). Photo: from Tuija Kuisma.

INCREASING INNOVATION COMPETENCE -WORKSHOP

IBL cooperation involves joint educational and innovation activities. It was agreed to have an expertise exchange. Russian side expressed an interested to raise the competence regarding the innovation competence, while Finnish side is interested in learning particularities of how to do the business in Russia. The four hour workshop was held in the premises of MIBO after the negotiations, thus during the same visit of Finnish partners to Murmansk. In total 20 people participated in the event, among them several entrepreneurs, MIBO business students and staff members. The aim of the training was to increase innovation competence, to test joint collaboration and business idea development methods and application of ICT tools to enhance further cross-border business ideas' development.

Participants were introduced to various concepts relevant for business innovation, such as service design, foresight, megatrends and weak signals' concepts. Later they

Picture 4. Entrepreneurs and students developing innovative business ideas. Photo: Tuija Kuisma.

were introduced to the innovation tool called “Futures’ Window” and performed a collaborative workshop by developing business ideas for potential future business based on the weak signals in the field of wellbeing and leisure. This way participants were trained on the approach used in Finland for business innovations. Participants engaged very actively, discussed vividly and a lot of new ideas were generated.

The results of the workshop were collected on Padlet platform which was introduced to participants a good ICT tool for planning meetings and workshops or for brainstorming sessions. It is a free program and it can be used over the Internet. It is very handy especially when performing cross-border activities and when all the participants are not in the same place. It is a virtual wall that allows people to express their thoughts on a common topic easily. It works like an online sheet of paper where people can put any content (e.g. images, videos, documents, text) anywhere on the page, together with anyone, from any device.

The aim of the workshop was to test how such tools can benefit further cross-border business idea development and collaboration. The lesson learnt from this event is that partners in Russia are very eager to learn new things, are very creative and open for

cooperation. Next step would be to test the use of innovation workshop with the help of Padlet platform where participants from across the borders interact in virtual environment and develop new business ideas.

CONCLUSION AND NEXT STEPS

It can be concluded that few days' event in Murmansk was very fruitful with many good experiences and good prospective for the future cooperation. There are several concrete ideas, that partners would like to develop further and it was agreed that the Russian partners would pay a visit to Rovaniemi in fall 2015 in order to draw plans that are more concrete on created cooperation ideas.

As a result of the negotiation's meeting and the innovation's workshop we are able to conclude on the following points:

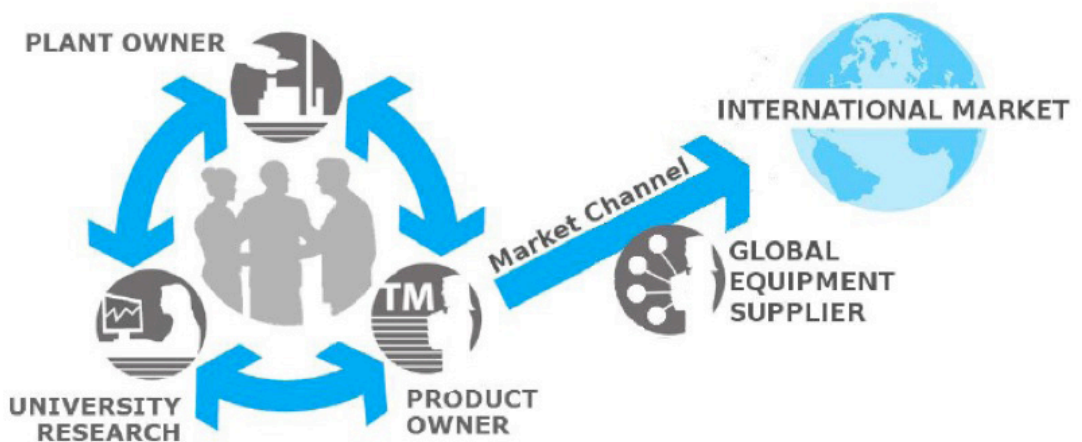
- There is great motivation between MIBO and Lapland UAS to strengthen the cooperation and undertake new cooperation initiatives in the nearest future.
- There is an interest to develop and implement joint study units and possibly study programmes in the field of international business education.
- There is a need for the development of center of excellence in the field of business education to foster cross-border business education. Such center with representation of Lapland UAS could be established in the premises of MIBO in Murmansk.
- First join initiative pilot could be development and implementation of joint International Project Management study programme (30ECTS) for adults/businesses and entrepreneurs in Russia, Murmansk region. More specific details about this pilot project to be discussed with the authorities of the school.
- Entrepreneurs and business students as well as other workshop participants are very much interested in learning various new concepts and use of virtual tools for further cross-border business cooperation.

References

- Barentsinfo 2015. Your Window to the Barents Region. Accessed on 22.11.2015. <http://www.barentsinfo.org/Barents-region/Cooperation>
- Puukko, S-I. & Merivirta, M. (editors) 2014. Support for Young Innovative Entrepreneurs. Building Networks within the Barents Region. Publications of Lapland University of Applied Sciences. Rovaniemi.
- MIBO Mibonet 2015. Accessed on 22.11.2015. <http://mibonet.ru/page/english>
- Lapin AMK 2015. Accessed on 22.11.2015. <http://www.lapinamk.fi/en>

ProcessIT-yhteistyö

Luulajan tekninen yliopisto (LTU) ja Uumajan yliopisto käynnistivät vuonna 2003 yhteistyössä Vinnovan ja yritysten kanssa ProcessIT Innovations -verkoston toiminnan. Rahoittajina ovat Vinnova ja yritykset. Toimintaa ohjaa yritysten nimeämä hallitus. Toiminnan lähtökohtana on etsiä teollisuudesta tutkimus- ja kehitystarpeita ja -mahdollisuuksia, joihin vastaaminen aloitetaan rajatulla esiselvityksellä. Sen tarkoituksena on varmistaa, mitä on jo markkinoilla ja mitä on menossa tutkimuksessa eri puolilla maailmaa, toisin sanoen tulossa markkinoille lähivuosina. Jos tarvetta tutkimukselle on, kootaan konsortio, jossa ovat edustettuina teollisuus, tutkimusorganisaatio ja tuloksen tuotteistajayritys. Pk-yritysten tapauksissa tarvitaan lisäksi usein mukaan myös globaali alan toimittaja, jolla on markkinakanavat hallussaan. Teollisuuden ICT ja automaatio ovat kaikilta osin globaalia toimintaa.

Kuva 1. ProcessIT-toimintamalli.

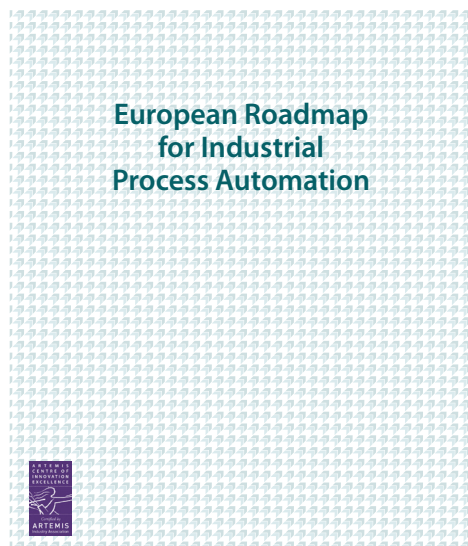
Ammattikorkeakoulumme oli tehnyt LTU:n kanssa yhteistyötä jo aiemminkin. Koska toimintamalli vaikutti lupaavalta, oli järkevää liittyä toimintaan jonkinlaisena ulkojäsenenä. Samalla ryhdyimme yhdessä kehittämään Pohjois-Suomen ja -Ruotsin välillä yrityslähtöistä TKI-yhteistyötä. Vuosien varrella hankkeita on ollut lukuisia. Osa on perustunut Interreg-rahoitukseen, ja osa yhteistyöstä on tehty muun muassa Tekes-hankkeiden puitteissa. Hankkeita on ollut teollisuuden tarpeista lähtien muun muassa konenäköön ja kunnossapidon teknologioihin liittyen. Kaikkiaan viimeksi päättynyt Interreg IV -ohjelmakausi tuotti 15 hanketta. Vuosien varrella yhteistyö siis vakiintui ja organisaatiot lähentyivät toisiaan entistä enemmän. Molemmat tuovat yhteistyöhön omat vahvuutensa, ja yrityksiä on mukana molemmista maista.

PROCESSIT.EU:N TOIMINTASUUNNITELMAN VALMISTELU

Suomi ja Ruotsi ovat merkittäviä toimijoita niin prosessiteollisuudessa kuin siihen liittyvien teknologioiden kehittäjinä ja toimittajinakin. Muutaman vuoden toiminnan jälkeen todettiin yhdessä, että toimintaa on aika laajentaa Euroopan tasolle. LTU oli jo jonkin aikaa ollut mukana ARTEMIS-IA sulautettujen järjestelmien teknologiaplatformin ja siihen liittyvän ARTEMIS-JTI-tutkimus- ja kehitysrahoitusjärjestelmän toiminnassa. Lapin AMK liittyi jäseneksi. Samalla alkoi verkoston kokoaminen eri Euroopan maista. Vuonna 2015 osapuolia on mukana käytännössä kaikista EU-maista.

Usean maan toimijoiden yhteistyönä valmisteltiin ProcessIT.EU-verkoston toimintasuunnitelma, joka esiteltiin ARTEMIS-IA:n johdolle ja hallituksella. Samalla ProcessIT.EU:lle haettiin Centre of Innovation Excellence (CoIE) -sertifikaattia. ARTEMIS-IA:lla oli tuossa vaiheessa kolme CoIE:a, joiden tehtävänä on Euroopan tasolla toimia oman alansa toiminnan koordinaattorina ja edistäjänä. ARTEMIS-IA hyväksyi hakemuksen. Verkoston johto hoidetaan Ruotsin ja Suomen yhteistyönä. Tarkempaa tietoa löytyy osoitteesta www.processit.eu.

CoIE:n yhtenä tehtävänä on vaikuttaa tutkimus- ja kehitysrahoituksen suuntaamiseen. Tämän vuoksi nousi välittömästi esiin tarve suunnitella Roadmap. Työ tehtiin pääosin suomalais-ruotsalaisena yhteistyönä. Varsin

Kuva 2. ProcessIT Roadmap.

naisessa selvitys- ja kirjoitustyössä olivat Suomesta mukana myös VTT, Tampereen tekninen yliopisto ja Oulun yliopisto. Roadmapin pohjaksi analysoitiin tarvittavat tutkimus- ja kehitysalueet muun muassa eurooppalaisten teknologiaplattformien avulla. Tuloksista johdettiin valittujen osa-alueiden tavoitetilat ja niihin liittyvä tutkimustarve.

Lapin AMKin osuutena laadinnassa oli ensisijaisesti ”Management of Critical Knowledge for Maintenance Decision Support”, jonka tekstimuoto on pääosin Lapin AMKin Käynnissäpidon tutkimusryhmän tuottamaa. Valmistelussa ovat olleet toki mukana tutkimusorganisaatioiden lisäksi yritykset. Roadmap kokonaisuudessaan on ladattavissa osoitteesta www.processit.eu.

PROCESSIT.EU:N ROOLIN VAHVISTAMINEN

ARTEMIS-rahoitusohjelma ja sitä vuodesta 2014 seurannut ECSEL-ohjelma ovat useiden miljardien suuruisia. Kolme vuotta voimassa olleen Roadmapin pohjalta on käynnistetty useita eurooppalaisia tutkimushankkeita, joiden yhteenlaskettu loppusumma on yli 120 miljoonaa euroa. Rahoituksesta suurin osa on suuntautunut suoraan yrityksille. Tutkimuspartnereiden tehtävänä on tutkimuksen keinoin tukea yrityksiä niiden kehitystyössä. Esimerkiksi MANTIS-projektiin, jossa Lapin AMK on myös mukana, osallistuu Lapin AMKin ja VTT:n lisäksi neljä suomalaisyritystä Uudeltamaalta Pohjois-Suomeen. Kaikkiaan hankkeessa on mukana 47 organisaatiota 12 eri maasta.

Taulukko 1. ProcessIT.EU Road Mapin pohjalta rahoitettuja hankkeita.

Acronym	Full name	Budget
ARROWHEAD	Service Interoperability enabling collaborative automation	68 M
MANTIS	Cyber Physical System based Proactive Collaborative Maintenance	30,7 M
EuroCPS	European Network of competencies and platforms for Enabling Small and Medium Size Enterprises (SME) from any sector building Innovative Cyber Physical System (CPS) products to sustain demand for European manufacturing	9,2 M
Aeroworks	Collaborative Aerial Workers	5,6 M
Disire	Distributed In-Situ Sensors Integrated into Raw Material and Energy Feedstock	6 M

Toteutuneiden hankkeiden myötä iso osa Roadmapissa määritellyistä tutkimus- ja kehittämistarpeista on hoidettu vajaan kolmen vuoden aikana. Samanaikaisesti uudet ICT-teknologiat ovat tulleet vahvasti mukaan teollisen ICT:n kehittäjäyritysten suunnitelmiin. Muun muassa teollinen internet ja pilvipalvelut valtaavat nopeasti alaa, vaikka käytännön tasolla pitkään käytössä olleet legacy-järjestelmät ovat vallitsevia teollisuuslaitoksissa. Yksi tämän hetken haasteista on saada vanha ja uusi toimimaan rinnakkain samoissa kokonaisuuksissa.

Kuten aiemmin todettiin, teollisuuden laite-, järjestelmä- ja palveluntoimittajien markkinat ovat globaalit samalla tavoin kuin pääosa teollisuusyrityksistäkin. Käytännössä tämä tarkoittaa, että myös perinteiset pohjoiset kotimarkkinat ovat avoimia globaalille kilpailulle. Tämän vuoksi myös alueen pk-yritysten on hakeuduttava kansainvälisille markkinoille ja kansainvälisen osaamisen lähteille, jotta ne kykenevät kilpailemaan muualta tulevien haastajiansa kanssa. ProcessIT-yhteistyön seuraavana vaiheena on Suomi-Ruotsi-Norja-yhteistyönä toteuttaa toimenpiteitä, joilla löydetään pk-yrityskentästä kasvuhakuiset yritykset mukaan eurooppalaiseen yhteistyöhön. Alueen kaivos-, öljy-, metsä- ja terästeollisuus tarjoavat hyvän kehittämisympäristön uusille tuotteille ja palveluille sekä kokonaan uusille liiketoimintamalleille.

Sekä uuden Roadmapin laadinta että pk-sektorin osallistaminen tullaan toteuttamaan kolmen maan yhteistyönä, mikä vahvistaa ProcessIT.EU:n roolia myös Euroopan tasolla. Viime aikoina toiminnan kehittämistä on tehty BOSS-hankkeen rahoituksella. Suunniteltuja jatkotoimenpiteitä varten tullaan hakemaan Interreg Pohjoisen rahoitusta.

Monialainen yhteistyö korkeakouluvetoisesti

Case Sodankylä

Usein monialaiset tilaisuudet, epäyhtenäinen osallistujajoukko ja sattuma voivat johdattaa yhteistyöhön, jonka tuloksena syntyy uusia avauksia ja toimialarajoja törmäyttäviä yhteistyöaihioita. Yhteistyö ei kuitenkaan synny itsestään, vaan se tarvitsee järjestelmällisen toimintamallin eli prosessin sekä jonkun tahon, joka toimii ”veturina” ja vie asioita eteenpäin.

Monialainen yhteistyö viittaa tekemiseen, jossa eri toimijoita yhdistää samat asiat ja kiinnostuksen kohteet sekä se, että he toimivat yhdessä tämän asian puolesta. Monialaisessa yhteistyössä osa toimijoista saattaa olla entuudestaan tuttuja keskenään, vaihdella tietoa keskenään tai tehdä yhteistyötä. Kun tämä hajanainen ja satunnainen yhteistyö rakentuu uuden, yhteisen päämäärän ympärille ja toimijat tekevät konkreettista työtä yhdessä, voidaan puhua monialaisesta yhteistyöstä. Monialaisen yhteistyön avulla saadaan laajempaa näkemystä monitasoisiin asioihin, saavutetaan uusia näkökulmia ja laajennetaan tietopohjaa. Monialaisella toimijokolla mahdollistetaan myös uusia oivalluksia ja mahdollisia etenemisteitä, joita on hyvä ottaa huomioon kehittämistoimenpiteissä.

KEHITTÄMISKLINIKALLA ON JAOSSA USEITA PELAAJIA JA ERIKOISTAITOJA

Yhteistyö Sodankylän kunnan kanssa alkoi yleisestä kuntatapaamisesta, jossa eri alojen asiantuntijat oli kutsuttu yhteiseen työpajaan tietyn teeman ympärille. Tapaamisessa oli mukana eri toimijoita korkeakouluista, Lapin yliopistosta ja Lapin ammattikorkeakoulusta, sekä Sodankylän kunnan virkamiehiä ja alueen yrittäjiä. Työpajan

aikana virisi keskustelua eri toimijoiden välillä kunnan mahdollisuuksista ja potentiaalisista kehittämiskohteista. Yleensä sanotaan, että lähelle on vaikea nähdä, ja toisinaan mahdollisuuksia näkevät ulkopuoliset tahot, jotka eivät välttämättä kuulu varsinaiseen ydinjoukkoon vaan tulevat ulkopuolelta. Sodankylän kuntatapaamisen ”sivuvirtana” tuli esille runsaasti uusia ideoita, joita päätettiin ottaa yhteisesti tarkempaan jatkokehittelyyn, ja sovimme tapaavamme jatkossa uudelleen ”sivuvirtaideoille” perustuvan kehittämisklinikan puitteissa.

Sodankylän kunnan toimijoiden ja usean eri ulkopuolisen asiantuntijan yhteistyö jatkui ensimmäisen tapaamisen jälkeen uusina kehittämisklinikoina eli kehittämistyöpajoina, joissa toimijat jatkotyöstivät esiin nostettuja ideoita. Kehittämisklinikatoiminnan mahdollisti BOSS-hanke, jonka eräänä tavoitteena oli tukea raja-alueiden kehittämistä sekä synnyttää TKI-verkostoja, joissa liikkuu osaamista, palveluja, koulutusta, kontakteja ja uutta liiketoimintaa. Koska Sodankylän kehittämisklinikassa oli mukana paljon toteuttamiskelpoisia ideoita, päätettiin keskittyä niistä muutamaiin ja jättää näistä loput ideat kehitystyöpajojen ulkopuolelle. Uusi ympäristö ja uudet toimijat loivat yhdessä hedelmällisen maaperän, jonka tuotoksena syntyi potentiaalinen kehittämissidea, jossa yhdistettäisiin Sodankylässä olevat kaksi toisistaan poikkeavaa vetovoimaista tekijää uudeksi rajapinnaksi ja alueelliseksi mahdolliseksi kehittämiskärjeksi.

Sodankylän kehittämistyöpajoissa toimijat määrittivät aiemmin ei-niin-selkeät prosessit selkeiksi toimintamalleiksi. Aiemmat kehittämistoimenpiteet olivat olleet lyhytkestoisia pyrähdyksiä, jolloin asioita oli tehty sen mukaan, mitä vastaan on tullut, ja vain niiden toimijoiden kesken, joita kyseinen kehittämishaaste koski. Tarvittiin selkeää toistettavaa toimintamallia kehitystyön jäntevöittämiseksi.

Monialainen yhteistyö onnistuu, kun jokainen on tietoinen omasta tehtävästään ja ottaa siitä kokonaisvaltaisen vastuun. Monialainen yhteistyö vaatii osallistujilta hyviä kuuntelu- ja ilmaisutaitoja, jotta on mahdollista kunnioittaa muiden asiantuntijoiden näkökulmia ja tuoda rohkeasti omat näkemykset esille. Lisäksi yhteistyössä on tärkeää kokonaisuuksien ymmärtäminen. Yhteenvetona voisi sanoa, että toimivassa monialaisessa yhteistyössä yhdistyy eri osajien vuorovaikutus, toimintaympäristö ja toimintaa ohjaavat arvot ja tavoitteet. Kehittämissyhteistyötä helpotti se, että Sodankylän kunnalla ja Lapin ammattikorkeakoululla oli jo olemassa valmiita verkostoja, jotka helpottavat yhteistyötä yli organisaatiorajojen, sekä se, että Sodankylän kunnassa löytyi myös halua monialaiseen yhteistyöhön.

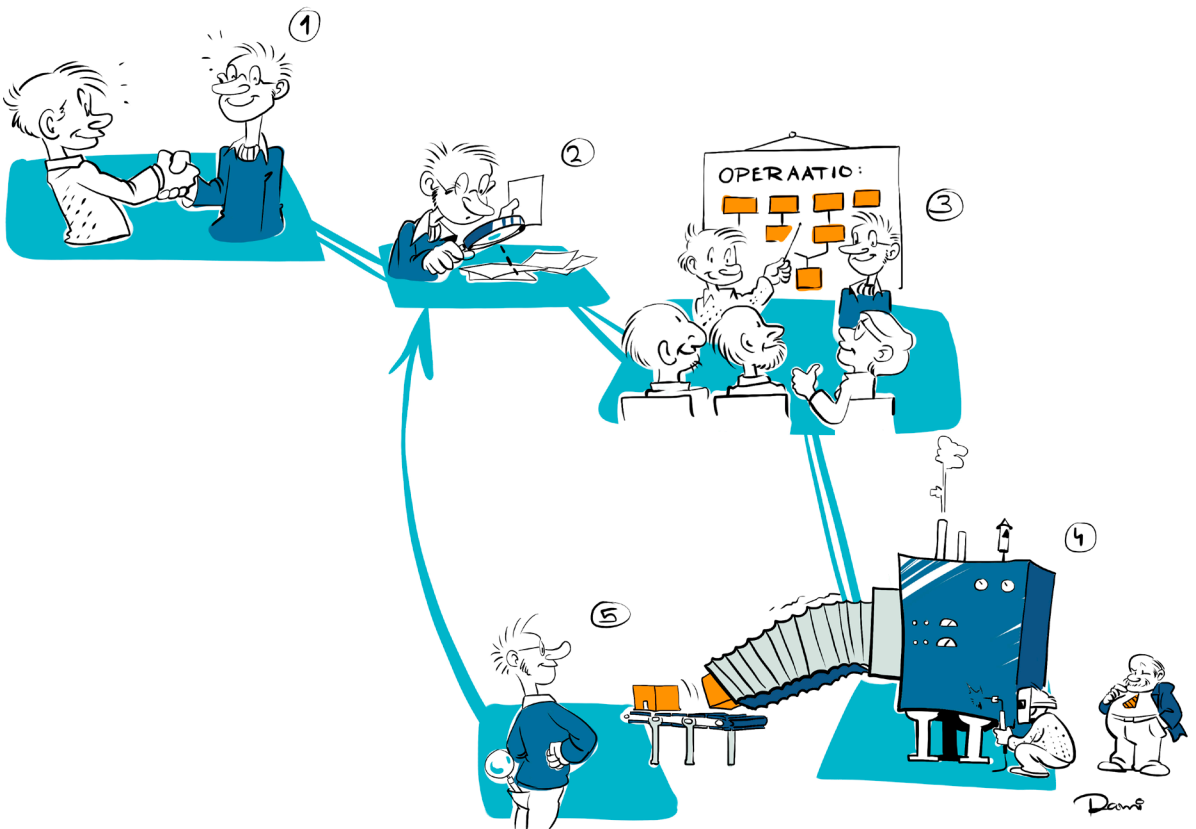
KAIKKI PELAA, ASKEL ASKELEELTA KOHTI MAALIA

Sodankylän kehittämisklinikan aikana sovellettiin hyväksi todettuja menetelmiä, joista luotiin toimintamalli. Tämä BOSS-hankkeessa luotu kehittämisklinikan toimintamalli oli yleisistä menetelmistä ja paikallisesta ratkaisusta tehty yleistetty ja selkeä prosessi, jonka avulla kehittämistyötä vietiin eteenpäin.

Sodankylän kehittämisklinikan toimintamalli oli seuraava:

- 1) Analyysivaihe (oppilaitokset, yritykset)
- 2) Yhteisen tahtotilan luominen (yritykset, kunta, oppilaitokset)
- 3) Kehittämisvaihe (yritykset, kunta, oppilaitokset)
- 4) Uudet avaukset (yritykset, kunta, oppilaitokset).

Kehittämisklinikan ytimen muodostavat julkiset ja yksityiset toimijat sekä korkeakoulut. Toimintamalli sisältää neljä yleistä askelta eli ”steppiä”. Stepeistä ensimmäinen, eli analyysivaihe, pitää sisällään asiakas- ja kilpailija-analyysin sekä toimijoiden haastattelut. Tämän jälkeen luodaan toisen stepin avulla yhteinen tahtotila. Tähän liittyy ensimmäisen vaiheen analyysien tulosten esittelyt ja toimijoille yhteisten työkalujen luominen. Kolmannessa askeleessa mennään syvemmälle yhteistyön ytimeen, jonka tavoitteena on tukea kehittämistyötä. Vaihe sisältää kumppanikohtaisia kehittämistoimenpiteitä yksin ja yhdessä. Viimeinen steppi antaa mahdollisuuden viimeistellä ja päättää yhteinen kehittämistoimenpide. Tätä vaihetta voidaan käyttää askeleena uusille avauksille. Yleensä kehittämistyön sivuvirtoina tulee uusia nostoja, ideoita ja kehittämistarpeita, joita halutaan lähteä viemään eteenpäin, jolloin prosessi alkaa alusta ja palataan analyysivaiheeseen.

Kehittämisklinikka on avointa, verkostoimaista ”co-creation”-yhteistyötä, ja se on uusi tapa organisoida tuloksellista tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Monialainen asiantuntijatyöryhmä on kehittämisverkosto, jonka apua ja asiantunte-
musta voi tarvittaessa käyttää helpommin ja joustavammin.

Ulkoapäin katsottuna pienimuotoiselta vaikuttava toiminta oli käytännössä kun-
nan haasteita ja mahdollisuuksia kartoittavaa. Monialainen kehittämistyö vaati toi-
mijoilta sitoutumista mutta ennen kaikkea innostusta ja halua työskennellä yhteisen
vision eteen. Monialaisessa kehittämistyössä rakennettiin yhteisesti kokonaisnäke-
mys kehityskohteesta. Työssä ei tukeuduttu ainoastaan yhden asiantuntijan näke-
myksiin, vaan monialainen asiantuntijajoukko antoi panoksensa kokonaiskuvan luo-
miseksi. Käytännössä asiantuntijajoukko muodosti pelaajatiimin, jossa jokaisen ”pe-
laajan taitoja” eli asiantuntijan erityisasiantuntemusta tarvittiin.

KEHITTÄMISKUMPPANUUS HYÖDYTTÄÄ KAIKKIA OSAPUOLIA

BOSS-hankkeen avulla luodun kehittämisklinikan toimintamallin hyvä puoli on se, että monialaisessa yhteistyössä myös yksittäisen toimijan osaaminen ja asiantun-
tijuus kasvavat. On tärkeää, että kehittämistoiminta tukee kaikkien osallistujien omia
tavoitteita ja toimintatapoja ja jokainen kokee hyötyvänsä yhteisestä toiminnasta.
Toimivan monialaisen yhteistyön takana on aina hyvä verkostollinen koordinaatio.

Kuntien ja eri asiantuntijoiden sekä organisaatioiden kehittämiskumppanuutta
tulee kehittää tulevaisuudessa tavoitteellisesti. Kehittämiskumppanuus luo merkittä-
viä hyötyjä ja synergiaetuja kaikille osapuolille. Tulevaisuudessa jokaisen kunnan ja
alueen kehittäjäorganisaatioiden strategioissa tulisi näkyä se, miten ne toimivat ke-
hittämisyhteistyössä eri toimijoiden kanssa käyttäen niiden asiantuntemusta ja asian-
tuntijoita hyväkseen. Nämä kehittämisstrategiat olisi myös hyvä valmistella yhdessä
eri toimijoiden kanssa. Kuntayhteistyön ja alueen muiden organisaatioiden kehittä-
misen ja uudistamisen haasteet korostuvat, kun eri toimijoita ja kuntia yhdistyy sekä
niiden koko kasvaa.

Hyvinvointipalveluiden osaamisalan pohjoisen valloitus

BOSS-hanke mahdollisti Lapin ammattikorkeakoulun hyvinvointipalveluiden osaamisalan suhteiden päivittämisen pohjoisten rajanaapureiden oppilaitosten ja työelämän kanssa. Aiemmin sekä Kemi-Tornion että Rovaniemen ammattikorkeakoulut ovat tehneet paljon yhteistyötä ruotsalaisten, norjalaisten ja venäläisten korkeakoulujen ja collegeiden kanssa. Sekä meillä että naapureissa tapahtuneet organisaatiomuutokset ovat vaatineet voimavarojen kohdentamisen viime vuosina sisäiseen toimintaan. Lisäksi vastuuhenkilöiden vaihtuminen, erityisesti eläköitymisen vuoksi, on vaikeuttanut yhteydenpitoa. Niinpä kansainvälisten suhteiden aktivointi oli hyvin tarpeellista koulutuksen kehittämiseksi, ja osaamisalamme johto asettui aktiivisesti tehtävän tueksi.

Loistava tilaisuus tutustua Pohjois-Ruotsin ja -Norjan terveydenhuollon tilanteeseen tarjoutui toukokuussa 2014, kun pääsin BOSS-hankkeen edustajana mukaan pohjoisten erikoissairaanhoidosta vastaavien tahojen yhteistyökokoukseen Luulajaan. Länsi-Pohjan ja Lapin sairaanhoitopiirien johto kokoontuu säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa Ruotsin Norrbottenin ja Västerbottenin maakäräjien sekä Norjan Helse Nordin edustajien kanssa yhteistyöneuvotteluun. Rakenneuudistus terveyspalveluiden kokoamiseksi suurempiin yksiköihin on keskustelussa ja suunnittelussa kaikissa näissä maissa. Kokemuksia ja osaamista onkin hyvä vaihtaa, kun olosuhteet ovat samankaltaisia.

Säännöllistä rajat ylittävää terveydenhuollon yhteistyötä tehdään Suomen ja Ruotsin osalta erityisesti Länsi-Pohjan ja Ylitornion alueella. Pohjoisimpien alueiden yhteistyötä on Norjan, Ruotsin ja Suomen kesken erityisesti kiireellisessä hoidossa, kun pitkien etäisyyksien vuoksi rajat ylittäen avun saanti voi olla nopeampaa kuin oman maan sisällä. Syksyllä 2015 toteutettu pohjoisen alueen yhteinen Barents Rescue -har-

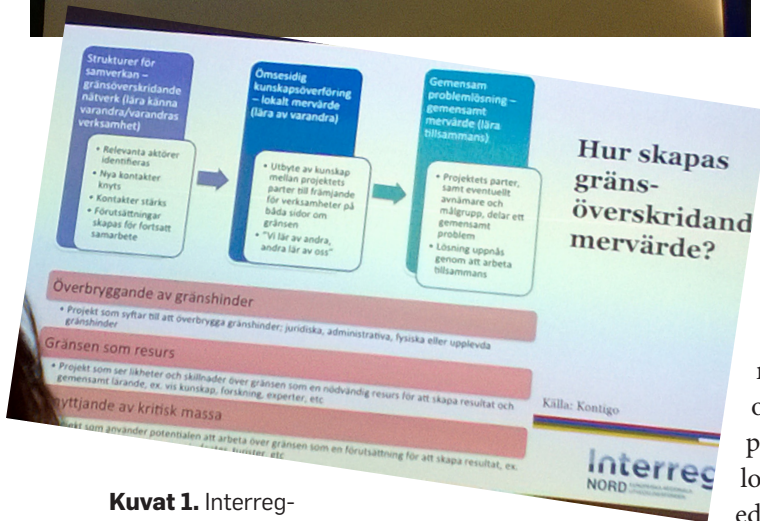
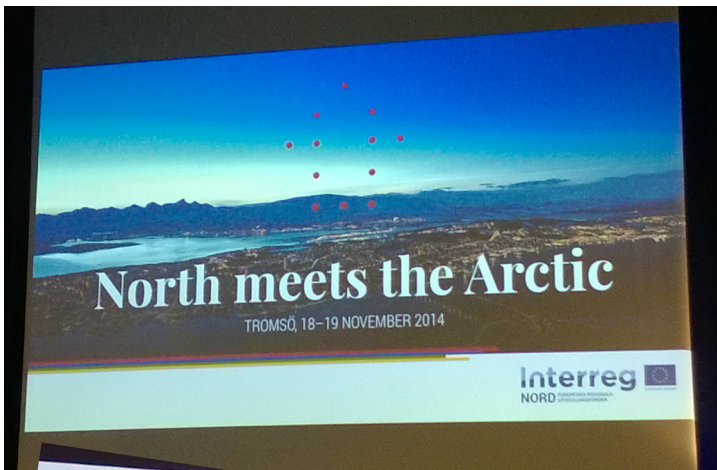
joitus oli jo tuolloin esityslistalla. Tähän harjoitukseen osallistui osaamisalaltamme useita opettajia ja opiskelijoita. Luulajan kokouksessa tarjoutui tilaisuus esitellä silloin alkuvaiheessa ollut BOSS-hanke ja sen tarjoamat yhteistyömahdollisuudet. Ammattikorkeakoulumme rajat ylittävä käytännön yhteistyö on saanut tästä tukea.

UUSIA AVAUKSIA JA YHTEISTYÖTÄ NORJAN SUUNTAAN

Ensimmäisenä ”valloitusvuorossa” oli Norja. Tähän tarjoutui mahdollisuuksia Tromssassa marraskuussa 2014 järjestetyn Interreg-konferenssin myötä. Osaamisalamme kolmen hengen delegaatio osaamisalajohtaja Outi Hyry-Hongan johdolla sai tuolloin solmittua ajantasaiset suhteet Norjan Arktisen yliopiston kanssa. Tämä tapaaminen mahdollisti Lapin AMKin mukaan pääsyn perusteilla olevaan UArcticin terveystieteiden verkostoon heti alusta alkaen. Verkosto järjestäytyi keväällä

2015, ja toiminnan keskiössä on hajautetun terveystieteiden koulutuksen kehittäminen. Tämä on strategiamme mukaista, ja meille on kertynyt laaja kokemus etäkoulutuksesta vuosien mittaan ja nyt Sairaanhoidajaksi kampusalueen ulkopuolella -hankkeen myötä. Norjan arktisen yliopiston kanssa saatiin myös solmittua opiskelija- ja henkilöstövaihtosopimus koskien kaikkia hyvinvointipalveluiden osaamisalan koulutuksia.

Interreg-konferenssissa tapasimme myös kaupan ja kulttuurin osaamisalan entisiä yhteistyökumppaneita tutkimuslaitos Norrutista. Siellä on kehitetty hyvinvointipalveluihin erilaisia teknologiasovelluksia, ja heidän edustajansa olivat kiinnostuneita yhteistyöstä kanssamme.

Kuvat 1. Interreg-konferenssi Tromssassa vuonna 2014. Kuvat: Leena Leväsvirta.

me. Asiaan palattiin heti kotiutumisen jälkeen etäneuvottelussa, jossa sovittiin uuden hankkeen suunnittelusta vuoden 2015 alun hakukierrokselle. Hankkeen tavoitteeksi muodostui kehittää erilaisia pelillisiä sovelluksia hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lasten että ikäihmisten käyttöön. Tähän hankkeeseen saimme mukaan myös ammatikorkeakoulumme eri yksiköiden lisäksi Luulajan teknisen yliopiston ja Oulun yliopiston. Valitettavasti hanke ei saanut rahoitusta, mutta muodostunut hyväksi koettu yhteistyökonsortio on jatkanut yhteistyötä ja uusi saman aihepiirin hanke on kehitteillä kevään 2016 hakuun. Syntynyt kolmen maan edustajien verkosto on merkittävä myös tulevaisuuden kannalta.

Tromssassa tapasimme myös Norjan Arktisen yliopiston Hammerfestin toimipisteiden edustajan Janne Isaksson Engnesin, jonka kanssa jatkoimme vanhustyön kehittämishankkeen suunnittelua. Tässä hankkeessa on taustalla Kemissä vuonna 2005 perustettu vanhustyön kansainvälinen verkosto OCIN, jonka koordinointi on hoidettu Suomesta. Pohjois-Norjan korkeakoulutus liittyi mukaan heti alusta alkaen. Verkoston kokoonpano on laajentunut vuosien myötä, mutta suomalaisten ja norjalaisten jäsenten osuutena on ollut tuoda pohjoismaista hyvinvointimallia ja nykyisin etäteknologian hyödyntämistä Keski-Euroopan korkeakouluille. Verkosto jätti Erasmus+-hakemuksen keväällä 2015 aiheena Transnational Cultural Understanding of Person Centred Care for Elderly People. Hanke ei onnistunut saamaan rahoitusta tällä kertaa, mutta yhteistyö jatkuu ja uusi hakemus tehdään keväälle 2016.

Konkreettinen yhteistyö Norjan Arktisen yliopiston kanssa jatkuu aiempien sopimusten pohjalta opettaja- ja opiskelijavaihtoina. Vuonna 2015 vaihdossa Pohjois-Norjassa kävi kaksi opettajaa. Vuonna 2014 opettaja- ja henkilökuntavaihtoja oli kahdeksan ja opiskelijavaihtoja kaksi. Opiskelijoilla olisi ollut enemmänkin kiinnostusta lähteä vaihtoon Norjaan, mutta paikkoja ei ole saatu järjestettyjä.

KEHITTÄMISTYÖN LÄMMITTELYÄ RUOTSIN KANSSA

Ruotsi läheisenä naapurina on jäänyt viime vuosina osaltamme vähäiselle huomiolle. Aiempi tiivis yhteistyö on hiipunut sekä sosiaali- että terveysalan Nordplus-verkoston toiminnan hiipuesssa. Kemissä järjestettiin noin kymmenen vuoden ajan ruotsin- ja englanninkielistä sairaanhoitajakoulutusta ja pari kertaa vastaavaa sosiaalialan koulutusta, jolloin yhteistyö oli tiivistä rajan yli länteen. Nykyisin hyvinvointipalveluiden osaamisalan koulutuksiin osallistuu opiskelijoita Ruotsista vuosittain muutamia, etenkin englanninkieliseen sairaanhoitajakoulutukseen. Kuitenkin mahdollisuudet monipuolisempaan yhteistyöhön lähialueella ovat suuret. Niinpä BOSS-hankkeen myötä tehtiin vierailu Luulajan tekniseen yliopistoon, muun muassa hoitotyön yksikköön, yhteistyön tiivistämiseksi. Tämä on osaltaan myötävaikuttanut yliopiston mukaan lähtöön Interreg-hankkeeseemme.

Ruotsin terveydenhuolto kärsii etenkin sairaanhoitajapulasta. Niinpä yhteistyötä rajan yli on tiivistetty etenkin Haaparannan ja Kalixin alueen perusterveydenhuollon johtajien kanssa. Tutustumiskäynnit on tehty molemmin puolin tänä vuonna ja suun-

niteltu yhteistyön kehittämistä. Konkreettisina toimenpiteinä on mahdollistettu sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden harjoittelu Ruotsissa, ja opettajavaihdot on myös toivotettu tervetulleiksi. Myös Ruotsiin suuntautuvia sairaanhoitajien rekrytointipahtumia on alettu toteuttaa kaksi kertaa vuodessa. Ruotsissa vastavalmistuneiden sairaanhoitajien on mahdollista saada heti vakituinen työ, mikä tietenkin houkuttelee uusia ammattilaisia. Ruotsin kielitaito täytyy kuitenkin olla kohtuullisella tasolla, mikä voi motivoida näihin opintoihin jo opiskelun aikana. BOSS-hankkeen aikana ei ole toteutunut vaihtoja Ruotsiin. Kuitenkin lähialue tarjoaa monenlaisia harjoittelumahdollisuuksia, jotka uusien yhteistyösuunnitelmien mukaan mahdollistuvat.

MONIPUOLISTA VERKOSTOITUMISTA VENÄJÄLLÄ

Aiemmin mainittujen korkeakoulu- ja vastuuhenkilöiden muutosten lisäksi kansainvälinen tilanne on vaikeuttanut yhteydenpitoa Venäjän oppilaitosten kanssa. Hyvinvointipalveluiden osaamisala järjesti osana BOSS-hanketta osaamisalajohtajamme johdolla kahdeksan henkilöstön edustajan voimin toteutetun ”Muurmannin valloituksen” marraskuussa 2015. Lähdimme matkaan monialaisella joukkueella, jossa oli johdon lisäksi edustajat kaikista koulutuksistamme. Matka suuntautui Murmanskin seitsemään oppilaitokseen ja Apatiitin kahteen oppilaitokseen. Tavoitteeksi asetettiin päivittää yhteistyömahdollisuudet aiempien yhteistyökumppaneiden kanssa ja samalla luoda uusia kontakteja.

Matkan suunnittelu osoitti verkostoitumisen merkityksen. Murmanskissa toimiva Suomen konsulaatti auttoi sikäläisten oppilaitosten tilanteen kartoittamisessa ja otti meidät ystävällisesti vastaan konsuli Pirkko Mäkikokkilan selostaessa alueen nyky-

Kuva 2. Apatiitin harrastuskeskus ohjaajineen ja vieraineen. Kuva: Leena Leväsvirta.

tilannetta. Yhteysien luomisessa korvaamattomaksi avuksi osoittautui Suomi-Venäjä-seuran Kemin osaston puheenjohtaja Arto Laakso. Ilman hänen verkostojaan yhteysien saaminen virallisten yhteistyökumppaniemme ulkopuolisiin oppilaitoksiin olisi ollut erittäin vaikeaa, koska yllättävä yhteydenottomme ja yhteistyötarjoaksemme herätti vastaanottajissa hämmennystä. Sekä Murmanskissa että Apatiitissa tarvittiin paikallisten Suomen ystävien yhteydenottoja tapaamisten järjestämiseksi. Erityisesti Murmanskissa paikallisen Suomen ystävien seuran aktiivi, sosiaalityöntekijä Evgenia Lukatsevski, teki paljon työtä neuvottelujemme mahdollistamiseksi ja kiireisen aikataulun yhteensovittamiseksi.

Lapin ammattikorkeakoululla on ajantasaiset yhteistyösopimukset nykyisten Murmanskin arktisen valtion yliopiston (MASU) ja Murmanskin valtion teknisen yliopiston (MSTU) kanssa. Nämä korkeakoulut ottivat vierailumme erittäin lämpimästi vastaan, ja yhteyshenkilöissä oli tuttuja vuosien varrelta.

Kuva 3. Aloitusseminaari MSTU:lla. Kuva: Leena Leväsvirta.

Venäjän vierailun virallisena kutsujana toimi juuri uuden nimen ja koostumuksen saanut Arktinen yliopisto. Sen koulutus suuntautuu hoitotyötä lukuun ottamatta samoille aloille kuin meillä, joten mahdollisuudet monialaiseen yhteistyöhön ovat laajat. Kiinnostusta yhteistyöhön kanssamme löytyy. Kansainvälisen osaston johtaja Inna Ryzhkova totesikin, että sopimuksemme on jo olemassa, nyt vain sitä toteuttamaan.

Esille nousivat yhteistyömuotoina koulutuksen kehittämiseksi opiskelija- ja opettaja-vaihdot, seminaarit ja tutkimustyö sekä etäteknologian hyödyntäminen.

Murmanskin Arktiseen yliopistoon on juuri päätetty liittää Petroskoin yliopiston Apatiitin filiaali. Vielä vierailua sopiessamme yksikkö oli osa aiempaa organisaatiota, ja yhteistyöneuvottelut käytiin tältä pohjalta. Yksikkö on monialainen yliopistoyksikkö, jolla on läheiset suhteet Kuolan tiedekeskukseen. Yksikön monilukuinen edustajisto oli erittäin valmis yhteistyöhön kanssamme, ja yksiköstä löytyvät kaikki koulutusalamme. Yhteistyölle on erittäin hyvät edellytykset, ja sovittujen yhteyshenkilöiden kesken suunnittelutyö alkaa pikimmiten. Yliopistolla on halukkuutta myös yhteisten tutkintojen kehittämiseen.

Teknisessä yliopistossa oli järjestetty seminaari, jossa vararehtori Boris Petrovin tervetulo- ja yhteistyötoivotusten saattelemina saimme katsauksen etäteknologian ja simulaatioiden käytöstä heidän opetuksessaan sekä tietenkin alaamme liittyvästä tutkimustyöstä ja opiskelijahyvinvoinnin toteuttamisesta. Uusia alkuja syntyi tutkimuksellisen yhteistyön, opettajavaihtojen sekä etenkin liikunnallisten opiskelijatapaamisten kehittämiseksi.

Venäjällä hoitotyön peruskoulutus toteutetaan collegeissa, mikä suuntasi matkamme pohjoisessa toimiviin kahteen oppilaitokseen, Murmanskin medikaaliseen collegeen ja Kuolan medikaaliseen collegeen Apatiitissa. Molemmissa yhteistyöaloittemme otettiin hyvin vastaan, ja yhteistyö aloitetaan englanninkielisten opetussuunnitelmien vaihtamisella. Erityisesti Apatiitissa yhteistyön kehittäminen nähtiin erittäin toivottavana, ja tapaamisessa suunniteltiin yhteistä webinaaria alkuvuoteen. Simuloinnin hyödyntäminen opetuksessa on käytössä molemmissa oppilaitoksissa, mutta laitteet ja pedagogiikka ovat meillä pidemmälle kehitetyt. Etäopetus ja teknologian hyödyntäminen ovat Murmanskin alueen hallinnon tukemia kehittämiskoh-

Kuva 4. Tutustumiskäynnillä Kuolan medikaalisessa collegessa. Kuva: Leena Leväsvirta.

Kuva 5. Kuolan medikaalisen collegen varajohtaja Natalia Tyulkova, opettajia ja Lapin AMKin joukkue. Kuva: Leena Leväsvirta.

teita, joten niiden osalta yhteistyölle on hyvät edellytykset. Apatiitissa on aloitettu siirtyminen myös hoitotyön koulutuksessa Bachelor-tason koulutukseen.

Uusi mahdollinen yhteistyökumppani löytyi Murmanskista terveysalan täydennyskoulutuskeskuksesta. Heillä ei ole aiempaa kansainvälistä yhteistyötä, mutta kiinnostusta asiaan löytyi. Konkreettisemmalle tasolle yhteistyö hahmottui Murmanskin pedagogisen collegen kanssa, jossa erityisesti varhaiskasvatus, sosiaaliala ja liikunta ovat yhteistyöalueitamme. Erityislasten ja nuorten integrointiin koulutuksessa sekä perhetyöhön oppilaitos toivoi meiltä kehittämistukea, ja vastavuoroisesti he voivat perehdyttää meitä monipuoliseen taiteen käyttöön kasvatuksessa ja koulutuksessa. Kiireen keskellä ehdimme lyhyesti tutustua myös vapaaehtoistyöhön Murmanskin Suomen ystävien ja Apatiitin kaupungin tukeman harrastustoiminnan esimerkkien kautta.

Kaiken kaikkiaan Pohjois-Venäjän yhteistyöhön aukeni paljon erilaisia yhteistyömahdollisuuksia. Kuitenkin varsinainen työ alkaa nyt, kun tilanne on päivitetty ja sovittu etenemisjärjestyksestä.

BOSSIN TULOKSET KANTAVAT TULEVAISUUTEEN

Yhteenvedona voi todeta, että BOSS-hankkeen esiin nostamana ja sen tuella Lapin ammattikorkeakoulun hyvinvointipalveluiden osaamisala sai päivitettyä pohjoisten naapureidensa kanssa aiemmat yhteistyösuhteensa ja luotua paljon uusia. Hankkeessa tehdyt avaukset otetaan käyttöön ja vahvistetaan edelleen hankkeen jälkeen tavoitteena koulutuksen kehittäminen pohjoisten kumppaneiden kanssa.

Opiskelijoiden harjoittelu, opinnäytetyö ja valmistuminen

Case-Kalix

Lapin ammattikorkeakoulu on mukana BOSS-hankkeessa, jonka painopiste on rajaesteiden vähentäminen ja yrittäjyyden ja yhteistyön lisääminen valtioiden, yritysten ja ihmisten kesken raja-alueilla. Hankkeen nimi tulee sanoista From Borders to Shared Space. Rajoilla tarkoitetaan Suomen, Ruotsin, Norjan ja Venäjän rajoja.

CASE-KALIX ASKEL ASKELEELTA YHTEISTYÖHÖN

Syksyllä 2014 aloimme yhteistyöhön Ruotsin Kalixin kunnan kanssa. Saimme kutsun kunnantalolle tapaamaan kunnan kehittämispäällikkö Peder Nilssonin ja keskustelemaan Lapin AMKin ja kunnan välisestä yhteistyöstä. Lehtori Teresa Chen oli sopinut tapaamisen, koska hän oli ollut aiemmin yhteydessä kv-asioiden tiimoilta Kalixin kunnan kanssa. Kehittämispäällikkö oli kutsunut paikalle myös paikallisen lehden toimittajan, koska heillä oli tarkoitus tehdä yhteistyöpalaveristamme uutinen lehteen. Olimme iloisesti yllättyneitä, kun paikallinen toimittaja oli meiltä aiemmin valmistunut it-tradenomi. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun aikana meillä oli enemmänkin ruotsinkielisiä opiskelijoita johtuen muun muassa meidän ruotsinkielisestä koulutusohjelmasta it-puolella.

Tammikuussa 2015 osallistuimme Teresa Chenin kanssa paikan päällä Växa i Kalix -messuille, jossa esittelimme Lapin AMKin eri osaamisaloja ja verkostoiduimme muiden näytteilleasettajien kanssa. Samaan aikaan aiemmat yhteydenotot kunnan kehittämispäällikön kanssa johtivat siihen, että meidän kolmelle liiketalouden opiskelijalle tuli mahdollisuus suorittaa harjoittelu yhdessä Kalixin kunnan yhteistyöyhtiössä.

Opiskelijat saivat meiltä yhteystiedot, mutta he itse sopivat tapaamisen ja työpaikkaaastattelun edellä mainitun yrityksen kanssa. Harjoittelun suorittamistavaksi sovittiin etäharjoittelu, jotta opiskelijoiden ei tarvinnut muuttaa Kalixiin, joka on noin 50 kilometrin päässä. Opiskelijoiden harjoittelun sisältönä oli markkinatutkimuksen tekeminen ja yleensä Suomen markkinoiden kartoittaminen ruotsalaisen yrityksen intressinäkökulmasta.

Opiskelijat olivat harjoittelun yhteydessä sopineet itsenäisesti myös opinnäytetyön tekemisestä kyseiselle yritykselle. Nyt joulukuussa 2015 nämä opiskelijat valmistuvat tradenomeiksi, joten Case-Kalix on sulkeutumassa heidän osaltaan.

MITEN YHTEISTYÖ JATKUU?

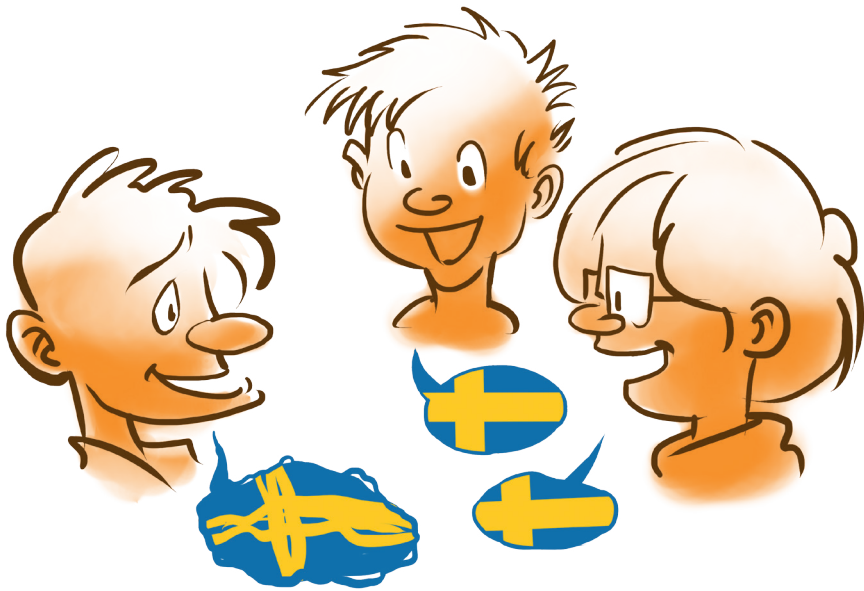
Kalixin kunnan kehittämispäällikkö Peder Nilsson kuntansa lukion opettajien ja opinto-ohjaajien kanssa vieraili 9.12.2015 Lapin ammattikorkeakoulussa Tornion liiketalouden koulutusohjelmassa, jossa osaamisalojohtajamme Leena Alalääkkölä, lehtori Teresa Chen sekä allekirjoittanut ottivat heidät vastaan, ja neuvottelut uusista yhteistyökuvioista saivat jatkoa. On koulumme intresseissä saada Kalixin kanssa jatkuvaa yhteistyötä, muun muassa opiskelijarekrytoinnissa. Seuraava tapaaminen on tammikuussa 2015 Kalixissa, jonne matkaamme kertomaan lisää Lapin AMKin opiskelumahdollisuuksista. Tällä kertaa mukaan lähtee kontaktihenkilöitä myös Lapin AMKin muilta osaamisaloilta Kemistä ja Rovaniemeltä. Kalixin kunta on erittäin kiinnostunut meidän tarjoamista osaamisaloista ja niiden suomista yhteistyömahdollisuuksista sekä yrityselämän että opiskelupaikkojen kannalta.

Alkanut hyvä yhteistyö Kalixin kunnan ja elinkeinoelämän kanssa sopii Lapin AMKin sekä BOSS-hankkeen painopistealueisiin, jotka liittyvät elinkeinoelämä- ja koulutusyhteistyöhön sekä rajaesteiden vähentämiseen.

KEHITTÄMISEHDOTUKSIA

Yleisesti myös valtiovallan taholta sekä pohjoismaisissa foorumeissa on lueteltu toimenpiteitä, joilla tulisi poistaa rajaesteitä. Näitä ovat muun muassa saada rakentamismääräykset yhtenäisiksi, tuottaa julkisia palveluja rajojen yli, saattaa koulutus- ja pätevyysvaatimukset yhtenäisiksi, luoda työvoimapalveluihin uusia ratkaisuja, saada tehoa opiskelijavaihtoon, kehittää pohjoiset liikenneyhteydet EU:n Ten-T-verkkoon 2023 sekä ajaa yhteisiä arktisia tavoitteita kansainvälisessä toiminnassa. Asiasta puhuivat Pohjoismaiden pääministerit alkuvuodesta 2015 yhteisessä foorumissaan, josta uutisoitiin esimerkiksi Pohjolan Sanomissa 21.1.2015. Pohjoismaat hakevat yhteistä ääntä pohjoiseen.

Meidän Case-Kalixin yhteydessä nousi esiin kielitaidon merkitys. Olemme lähellä rajaa, mutta kuitenkin yleinen ruotsin kielen taito ei ole Suomessa sillä tasolla, jolla sen tulisi olla, jotta harjoitteluvaihdot olisivat yleisempiä opiskelijoiden keskuudessa.

Vaikka työkieli olisi englanti (joka se ei usein täällä ole), käytännön kieli maassa on maassa puhuttu kieli. Meidän tapauksessamme harjoittelun suorittaneet opiskelijat pystyivät kommunikoimaan tyydyttävästi, ja jopa opinnäytetyöhön liittyvä raportointi Kalixissa sijaitsevalle työntajalle sujui kommunikaation kannalta hyvin.

Toinen haaste on erikielisten opintojen puute. Meidän tulisi luoda Lapin ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmiin ruotsinkielisiä koulutusohjelmia tai ainakin 30–60 opintopisteen kokoisia moduuleja, joita esimerkiksi kalixilaiset opiskelijat voisivat meiltä valita. Tässä mielessä Kemi-Tornion aikaisessa ammattikorkeakoulussa meillä oli laajempi kielten hyödyntäminen eri osaamisalueiden opetussuunnitelmissa, muun muassa sairaanhoidon ja it-tradenomien koulutuksessa. Nykyään koulutusohjelmia on vain suomeksi ja englanniksi.

Rajaesteitä on monenlaisia. Opiskelijan sosiaalisten etujen kannalta on työlästä siirtyä toiselle puolelle rajaa asumaan ja/tai opiskelemaan. Nämä esteet tulee saada pois, jotta aito rajayhteistyö olisi mahdollista. Esteitä on Ruotsin ja Suomen välillä mutta etenkin Norjan ja muiden Pohjoismaiden välillä. Näitä käytännön esteitä tulisi listata ja tehdä niille ratkaisuehdotuksia, jotta rajan ylittäminen työ-, opiskelu- tai yritys yhteistyömielessä olisi kannustavampaa kuin nykyään.

Barents Rescue 15 -harjoituksessa pohjoismaista raja-alueyhteistyötä

Suomi johti vuoden 2015 kansainvälistä Barentsin alueen Suomen, Ruotsin, Norjan ja Venäjän yhteistä pelastusharjoitusta Levillä 28.9.–2.10.2015. Sisäministeriön pelastusosasto ja CMCFinland (Kriisinhallintakeskus) vastasivat järjestelyistä yhdessä Lapin pelastuslaitoksen ja kaivosyhtiö Agnico Eagle Finlandin kanssa. Harjoitus järjestetään joka toinen vuosi, joten Suomi on järjestämistä vastuussa joka kahdeksas vuosi. Seuraavan harjoituksen järjestää Venäjä. Harjoituksen tarkoitus on edistää viranomaisten ja yritysten yhteistyötä sisäisen turvallisuuden vahvistamiseksi ja huoltovarmuuden lisäämiseksi erityisesti suuronnettomuustilanteissa, joissa maan omat voimavarat eivät riitä.

Kittilän harjoituksen skenaariona oli pitkään alueella jatkuneet rankkasateet ja tulvat sekä samaan aikaan tapahtuva kaivosonnettomuus. Tapahtuma aiheutti erilaisia onnettomuuksia ja tilanteita, joissa pelastustoimia harjoiteltiin; esimerkiksi tulipalo kaivoksessa, linja-auton törmääminen vaarallisia aineita kuljettavaan ajoneuvoon, maanvyörymäonnettomuus, kadonneen henkilön etsintä sekä vesipelastusoperaatio. Kyseessä oli niin laaja-alainen tilanne, että Suomen viranomaiset eivät selvinneet tilanteesta yksin vaan joutuivat pyytämään apua naapurimailta. Maiden välinen yhteistyö perustuu Barentsin alueen maiden väliseen sopimukseen pelastuspalveluavun antamisesta ja vastaanottamisesta pohjoisilla alueilla.

Harjoituksen yhteydessä järjestettiin seminaari, jonka teemana oli Barentsin alueen pelastuspalvelutoiminta sekä yhteistyö eri viranomaisten ja naapurimaiden kesken pelastustoiminnan, lääkinnän ja kaivosteollisuuden näkökulmista. Lisäksi tapahtuman yhteydessä oli järjestetty näyttely, jossa turvallisuuteen ja pelastukseen kytketyvät toimijat esittelivät toimintaansa.

Kaikkiaan harjoituksessa oli mukana lähes tuhat henkilöä osallistujina, tarkkailijoina ja vierailijoina. Järjestelyissä oli mukana yli neljäkymmentä organisaatiota. Myös alueen asukkaat ja muu yleisö pääsivät seuraamaan harjoitusta ja tutustumaan näyttelyyn.

LAPIN AMK VAHVASTI MUKANA YHTEISTYÖSSÄ

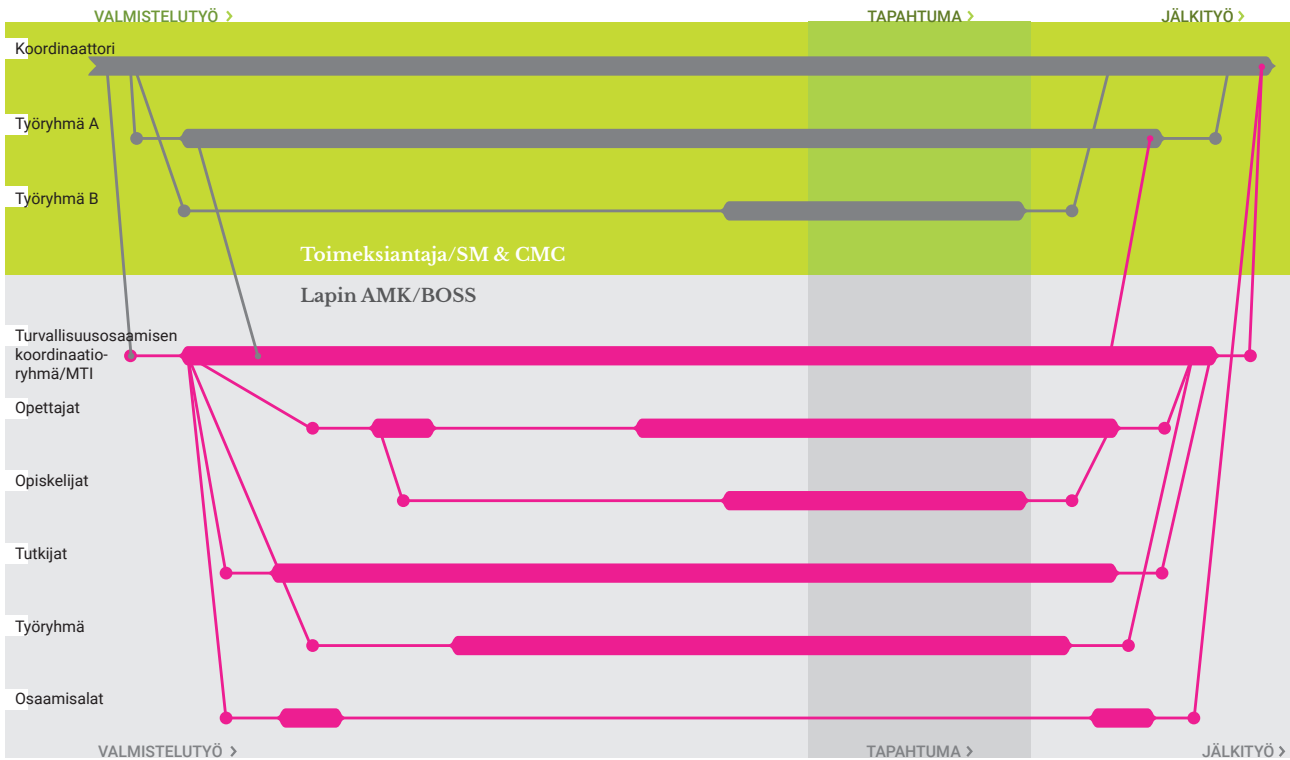
Harjoitus sisälsi useita eri osa-alueita: varsinainen harjoitus, harjoitukseen liittyvä mediapeli, tutkimusosio, seminaari, näyttely sekä vierailut. Lapin ammattikorkeakoulu oli mukana harjoituksen kaikilla osa-alueilla, ja kaikkiaan harjoitukseen osallistui 20 henkilöstön edustajaa ja 50 opiskelijaa. Harjoitusyhteistyön tavoitteena oli luoda ja testata prosessia, jossa ammattikorkeakoulu tukee suurta kansainvälistä tapahtumaa omalla erityisosaamisellaan. Tarkoitus oli jäsentää toimeksiantajan ja AMKin välistä yhteistyötä sekä toisaalta ammattikorkeakoulun sisällä tapahtuvaa monialaista ja monitahoista koordinaatiota ja yhteistyötä.

Yhteistyön tavoitteena oli luoda pysyvä, laaja yhteistoimintaverkosto sekä toimintamalli sille, miten ammattikorkeakoulun monialainen erityisosaaminen saadaan systemaattisesti, laadukkaasti ja tehokkaasti kanavoitua alueen hyödyksi silloin, kun toimijoita on useista eri organisaatioista ja maista. Malli kehitettiin kansainväliseen pohjoisten alueiden, erityisesti raja-alueiden, pelastuspalveluharjoitukseen, mutta se on siirrettävissä palvelemaan myös muita monialaisia ja monikansallisia tapahtumia, joissa ammattikorkeakoulu on kumppanina mukana.

Verkosto ja harjoituksessa kehitetty toimintamalli tarjoavat ammattikorkeakoululle mahdollisuuden sen oman toiminnan monialaisen yhteistyön kehittämiseen, mahdollistavat laajojen työelämälähtöisten opiskelijaprojektien toteutuksen sekä tarjoavat mielenkiintoisia asiantuntijatehtäviä henkilöstölle. Yhteistyö tiivistää, systematisoi ja tehostaa AMKin toimintaa ja siten parantaa sen vaikuttavuutta alueella sekä toiminnan laatua. Verkosto tarjoaa tulevaisuutta ajatellen Lapin AMKille loistavat mahdollisuudet hyödyntää sitä muissakin yhteistyöprojekteissa niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Onnistunut yhteistyö lisää luottamusta AMKin toimintaa kohtaan, ja sen vetovoimaisuus haluttuna kumppanina kasvaa.

YHTEISTYÖ JÄSENYY TOIMINNAN KAUTTA

Lapin ammattikorkeakoulu osallistui Barents Rescue -harjoituksen järjestämiseen useilla eri tavoilla, muun muassa viestinnän, tutkimuksen, vieraiden opastuksen ja tapahtuman yhteydessä järjestettävän näyttelyn tiimoilta. Toteutuksessa olivat mukana kaikki osaamisalat: matkailupalveluiden, teollisuuden ja luonnonvarojen, hyvinvointipalveluiden sekä kaupan ja kulttuurin osaamisalat. Osallistumismuodot olivat moninaiset. Viestinnän opiskelijat esiintyivät journalistina mediapelissä, jossa harjoiteltiin kriisiviestintää onnettomuustilanteissa. Tutkimusryhmän asiantuntijat

Kuvio 1. Lapin AMKin rooli Barents Rescue 2015 -harjoituksen suunnittelussa ja toteutuksessa oli monivaiheinen osallistaen useita eri toimijaryhmiä.
Kuvio: Elisa Lahti.

keräsivät ja analysoivat tietoa muun muassa harjoituksen johtojärjestelmän toiminnasta ja stressireaktioista onnettomuustilanteissa. Lisäksi opiskelijoita ja henkilökuntaa toimi harjoitukseen osallistuvien vieraiden ja tarkkailijoiden isäntinä ja emäntinä.

BR15-harjoituksen toteutuksessa ratkaistiin useita ulkoiseen ja sisäiseen yhteistyöhön liittyviä asioita. Yhteydenpito toimeksiantajaan järjestettiin suunnitteluvaiheessa tehtäväkohtaisesti siten, että sisältöön liittyvä yhteistyö ja järjestelyihin liittyvä yhteistyö oli eriytetty, mutta yhteisissä tapaamisissa ja sähköpostiviestien kopiojake- lulla varmistettiin, että kaikki olivat tietoisia toistensa toimista. Toimeksiantajan ja ammattikorkeakoulun välille oli nimetty yksi henkilö, jonka kautta yhteydenpito tapahtui.

Ammattikorkeakoulun kokonaiskoordinaatiosta vastasi turvallisuusosaamisen koordinaatioryhmä, jonka tehtävänä on koordinoida ja kehittää oppilaitoksen turvallisuusosaamisen strategista painoalaa. Koordinaatioryhmä nimesi edelleen vastuuhenkilöt eri työryhmiin (tutkimus, hosting, näyttely, media), jotka huolehtivat oman ryhmänsä sisällöllisen koordinoinnin ja raportoinnin. Organisaation johtoa, TKI-

päälliköitä ja opetuspäälliköitä sekä BOSS-hankkeen projektipäällikköä informoitiin säännöllisesti projektin etenemisestä.

Toimeksiantajalta ammattikorkeakoulu on saanut erinomaisen palautteen toiminnastaan. Henkilöstön edustajat ja opiskelijat ovat kiitelleet organisaation sisäistä koordinaatiota, osaamisalojen välistä yhteistyötä sekä sitä, että heille tarjoutui mahdollisuus osallistua tapahtuman toteutukseen.

Suurissa tapahtumissa tapahtumajärjestämisen osaaminen korostuu, ja ammattikorkeakoulu saikin osaamisensa vuoksi järjestelyissä ennakoitua suuremman roolin. Ammattikorkeakoulu tuli kuitenkin mukaan tapahtuman suunnitteluun, kun sisällön ja toteutuksen suunnittelu oli jo edennyt kohtalaisen pitkälle. Vastaavanlaisissa projekteissa olisi tärkeää, että kaikki keskeiset kumppanit osallistuvat suunnitteluun jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Näin voitaisiin varmistaa tarkoituksenmukainen roolitus, tehtävänjaot ja delegoinnit kullekin toimijalle niin, että ne pohjautuvat kunkin ydinosaamiseen.

Yhteissuunnittelulla varmistetaan eri toimijoiden osaamisen hyödyntäminen parhaalla mahdollisella tavalla ja rakennetaan luottamusta toimijoiden välille. BR15-harjoituksen yhteydessä roolitusta ja tehtävänjakoa muokattiin tapahtuman suunnittelun edetessä, mikä saattoi aiheuttaa osallistujissa hämmennystä yhteyshenkilöiden ja vastuiden vaihtuessa kesken prosessin, vaikka niihin nopeasti ja joustavasti ratkaisut löydettiin. Isot tapahtumat, joissa sisältöjen suunnittelun osaaminen ja tapahtumien järjestämisen osaaminen yhdistetään, vaativat erilaisten osaamisalueiden ja erityisosaamisen yhdistelmiä.

Harjoitusyhteistyön myötä Lapin AMKin sisäinen yhteistyö tiivistyi ja jäsenyi niin, että se on mallinnettavissa toimintamalliksi, jota voidaan soveltaa vastaavanlaisissa tapahtumissa; erityisesti sellaisissa, joissa yhdistyy erityisosaamista vaativa substanssi sekä tapahtumanjärjestämisen osaaminen. BOSS-hankkeessa Barents Rescue 15 -tapahtuman yhteydessä kehitettyä toimintamallia tullaan hyödyntämään muun muassa Jukolan viestin 2020 järjestelyissä.

Storytelling-projektin suunnittelu BOSS-hankkeessa

Our Stories – the business of using storytelling to draw people in -projektin tavoitteena on tukea ja aktivoida yrittäjiä Pohjoiskalotin alueella, erityisesti Revontulentien varrella. Projektin tarkoituksena on hyödyntää paikallisia tarinoita ja tarinankerrontaa liiketoimintamahdollisuutena sekä alueellisen identiteetin ja paikallisen kulttuurin vahvistajana. Revontulentie on Suomen, Ruotsin ja Norjan rajan yhdistävä reitti, joka kulkee Tornio-Haaparannalta Tromssaan. Projektirahoitusta haettiin elokuussa 2015 Interreg Pohjoinen -ohjelmasta yhdessä suomalaisten, ruotsalaisten ja norjalaisien partnereiden kanssa.

MISTÄ KAIKKI ALKOI

Hankesuunnitelman kirjoittaminen käynnistyi reilu vuosi sitten norjalaisen tarinankerrontaan keskittyneen yrittäjän Inger Birkelundin (Ihana! AS) esitellessä projekti-ideaansa Lapin ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin osaamisalalla. Idea vaikutti mielenkiintoiselta ja tuki osaamisalan monialaista toimintaa. Tapaamisen jälkeen Lapin AMK otti projektin valmistelusta koordinaatiovastuun BOSS-hankkeen tukemana. Toimin hankesuunnittelun koordinoijana ja hankekirjoittajana.

Projektiin oli jo hankkeen ideavaiheessa sitoutunut useampi kumppani. Kumppanit olivat julkisia toimijoita ja kulttuuriyrityksiä. Mukana oli Suomesta Lapin AMKin lisäksi matkailuun ja kulttuurituottamiseen orientoitunut Studio E-City Tornioista, Ruotsista Luulajan Teknillisen yliopiston (LTU) musiikkiin keskittynyt yksikkö sekä tuotantoyhtiö Memoria produktion. Norjasta mukana olivat idean omistaja Ihana! AS ja Tromssan Arktisen yliopiston psykologian laitos. Partneriverkosto oli hajaantunut pitkin Revontulentietä Tornioista Tromssaan.

KUMPPANIVERKOSTO ELÄÄ JA MUUTTUU KOKO VALMISTELUN AJAN

Hankekumppaniverkoston kokoonpano muuttui projektivalmistelun edetessä. Lopulta LTU vetäytyi hankkeesta rahoitusvaikeuksien vuoksi. LTU:n vetäytyttyä projektista asetti se projektille myös uuden haasteen; julkisen organisaation löytymisen Ruotsista. Myöhemmässä vaiheessa mukaan Ruotsista saatiin myös musiikkiyhtye JORD. Ruotsin varsinaista pääkumppania yritettiin etsiä eri puolilta Tornionjoki-laaksoa. Neuvotteluita käynnisteltiin muun muassa Pajalan kunnan kanssa, mutta lopulta, yrityksistä huolimatta, ruotsalainen pääkumppani jäi löytymättä.

Hankkeen alusta alkaen yritysten mukanaolo hankeconsortiossa oli vahvaa. Tämä vaikutti hyvältä Eurooppa 2020 -strategian näkökulmasta, joka korostaa yritysten vahvempaa roolia hankkeen kehittämistoimenpiteissä. Yrityspainotteinen hankeconsortio aiheutti myös ongelmia yrityskumppaneiden ollessa mikroyrityksiä, joilla oli verrattain vähän hankekokemusta. Koordinaattorin roolina oli ohjata ja opastaa kumppaniverkostoa hankekirjoittamisessa ja valmistelussa. Erityisesti hankkeen budjetointi ja rahoituspuoli aiheutti ongelmia.

YHTEISKIRJOITTAMINEN HANKEKUMPPANEIDEN SITOUTTAMISEN VÄLINEENÄ

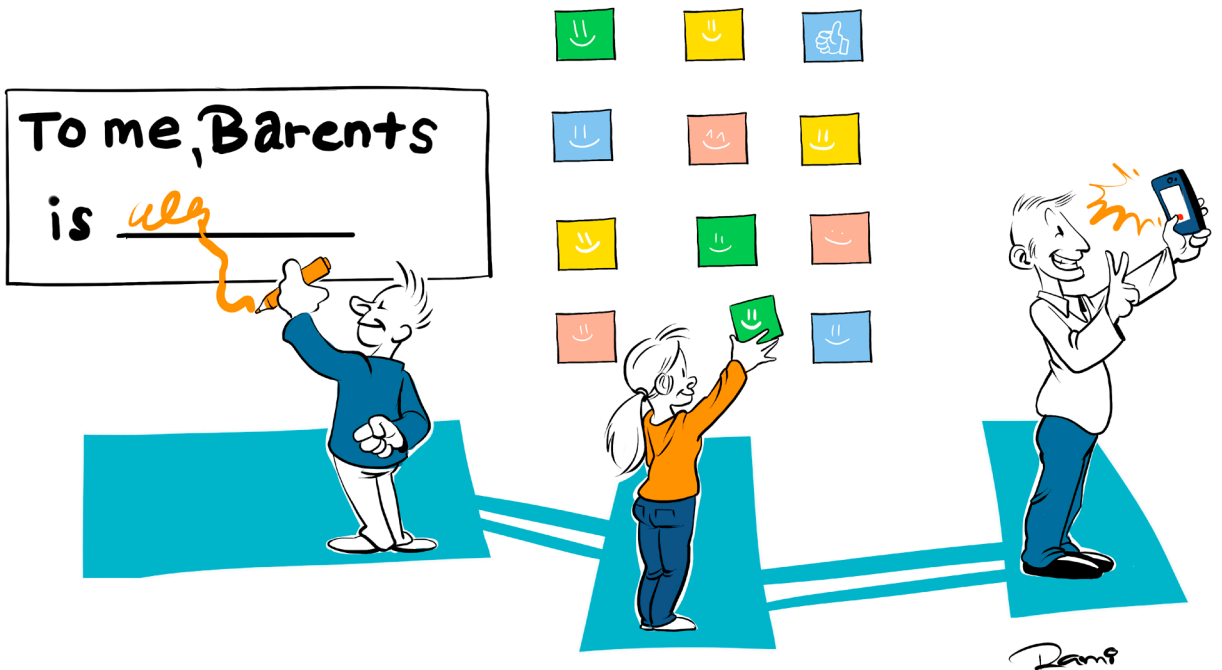
Hankesuunnitelmaa kirjoitettiin yhdessä partnereiden kanssa. Pitkien etäisyyksien vuoksi yhteiskirjoittamisen alustana toimi jaettu dokumentti, johon jokainen kumppani antoi oman panoksensa. Yhteiskirjoittamisen tueksi päätettiin hankesuunnittelun aikana järjestää viikoittaisia virtuaalipalavereja, joiden tavoitteena oli pitää toimijat ajan tasalla sekä rakentaa yhteistä ymmärrystä. Yhteistyön sujuvuuden ja yhteisen kielen puuttumisen vuoksi hankehakemusta kirjoitettiin englanniksi, vaikkakin varsinainen hakemus tuli kirjoittaa suomeksi tai ruotsiksi. Tämä johtui siitä, että päävastuullisena hankekirjoittajana en pystynyt sujuvaan ja ammattikieltä sisältävään ruotsin kirjoittamiseen, kun kumppanit eivät taas ymmärtäneet suomea. Onneksi hankekumppanit pystyivät sujuvasti kommunikoidaan englanniksi.

Yhteisymmärryksen ja sitoutumisen vahvistamiseksi järjestettiin prosessin aikana kaksi työpajaa Torniossa. Tavoitteena oli yhdessä rakentaa projektille looginen viitekehys ja päättää keskeisistä toimenpiteistä GOPP-menetelmää (Goal Oriented Project Planning) hyödyntäen. Työpajat olivat käytännössä ainoa mahdollisuus kasvokkaiseen työskentelyyn. Itse olen kokenut työpajatoiminnan erityisen tärkeäksi osaksi projektisuunnittelua, varsinkin silloin, kun hanketoimijat eivät tunne toisiaan entuudestaan. Toki Ruotsi-Suomen osalta tapaamisia pystyttiin järjestämään myös kasvokkain partnereiden sijaitessa Tornio-Pajala-Luulaja-akselilla.

RAJAT YLITTÄVÄ YHTEISTYÖ REVONTULTENTIELLÄ

Projektin tavoitteena on kehittää rajat ylittävää yhteistyötä Interreg Pohjoisen ohjelman alueella, tarkemmin sanoen Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Revontulentie on nähty tässä projektissa mahdollisuudeksi, joka yhdistää kaikki kolme maata. Revontulentie on mielenkiintoinen myös siksi, että reitti on mahdollisuus alueen matkailualalle. Reitin varrelle sijoittuu paljon yhteistä ja ainutlaatuista kulttuuriperintöä, kuten meänkieli Torniolaaksossa sekä suomensukuinen kveeninkieli Pohjois-Norjassa. Tämä katsottiin erityiseksi mahdollisuudeksi yhteiselle, rajat ylittävälle yhteistyölle. Kulttuuriperinnön säilyttäminen tarinoiden avulla, ”tarinallistaen”, on mielenkiintoinen lähtökohta.

Yhteistyökumppanuudet syntyivät ja muotoutuivat projekti-idean kehittyessä juuri projektin tarpeista edistää tarinallistamista ja tuottaa tarinoista moniaistillisia tarinatuotantoja. Kumppaniyitykset, muiden muassa Ihana! AS, edustavat tarinallistamiseen perustuvia kulttuurialan yrityksiä. Tarinoiden merkitys kulttuurituotannossa, mutta myös sen liiketoimintamahdollisuudet, innostivat useita yrityskumppaneita mukaan projektisuunnitteluun.

Kuvio 1. Storytelling-hankesuunnitelman keskiössä on alueen matkailijoiden ja paikallisten osallistaminen tarinankeruuseen usein eri keinoin.

IDEASTA PROJEKTIHAKEMUKSEKSI

Projektia valmisteltiin pitkään ja hartaasti. Osaltaan siihen vaikutti kumppanuuksien eläminen; vanhojen kumppanien irtaantuminen ja uusien liittyminen. Prosessi oli mutkainen, mutta hakemus saatiin rahoittajalle aikataulun mukaisesti – pidennetyn aikataulun mukaisesti. Omalta osaltani prosessi on ollut opettavainen, kuten kaikki hankevalmisteluprosessit yleensä ovat. Tässä erityistä oli yrityskumppanuuksien vahva edustus ja kumppaneiden perehdyttäminen hankemaailmaan ja hanketeknisiin asioihin.

Muutama kuukausi hankehakemuksen jättämisen jälkeen saimme kuulla, että jouddumme kehittämään hakemustamme edelleen; ruotsalainen pääkumppani täytyisi löytää, jotta projektin tulokset saataisiin paremmin juurrutettua alueelle. Tästä huolimatta rahoittajan palaute oli kannustavaa, ja ideaa pidettiin hyvänä.

Hankehakemuksille tyypillistä on monivaiheinen kehittäminen, ja tämän myös kumppanimme ymmärsivät ja olivat valmiita jatkamaan yhteistä hankevalmistelua. Toiveena oli saada projekti käyntiin vuoden 2016 alussa, nyt käynnistyminen viipyy vielä hieman. Uskon projektimme käynnistyvän jossain vaiheessa vuoden 2016 aikana. Sillä aikaa hankevalmistelumme jatkuu.

**MIKÄ ON GOPP ELI GOAL ORIENTED PROJECT
PLANNING? KATSO STORYTELLING-HANKEEN
YHTEYDESSÄ TUOTETTU ESITTELYVIDEO:**

https://www.youtube.com/watch?v=m_1_vwtqD14

Kun Tornionlaakson kesäsiika ui BOSS-hankkeen verkkoihin

– Rajayhteistyöhankkeen valmistelu Interreg Pohjoinen -ohjelmaan

Tornionlaakson Kesäsiika -hankkeen päätavoitteena on vahvistaa Tornionlaakson ainutlaatuisten perinnekalastuskulttuurien vetovoimaisuutta. Tavoitteena on myös lisätä tietämystä kalasta ja kulttuurisista erityispiirteistä alueen kalastajien, asukkaiden, yrittäjien ja erityisesti nuorten parissa. Hankkeen avulla luodaan edellytyksiä elävää kalastuskulttuuria tukevan Tornionjoen siikakannan kestäväälle hoidolle. Hankkeessa on mukana toimijoita Suomesta ja Ruotsista, ja kokonaisvolyyymi ylittää 1,3 miljoonaa euroa.

IDEASTA ETEENPÄIN

Oli tammikuun loppu vuonna 2015, kun ProSiika ry:n Markku Vaaraniemi tuli kertomaan Kesäsiika-hankeideasta Lapin ammattikorkeakoululle. Ammattikorkeakoulu päätti lähteä mukaan ja otti myös hankkeen päähakijan roolin vastuulleen. Siihen mennessä hankkeelle oli ideoitu jo erinäisissä työpajoissa ja kokouksissa yli sadan ihmisen voimin mittava määrä tavoitteita ja toimenpiteitä, joista lähdettiin pohtimaan, miten hankkeesta saadaan tehtyä rahoitushakemus Interreg Pohjoinen -ohjelmaan.

Yhtenä keskeisenä tavoitteena oli lisätä kalastusosuuskuntien, yrittäjien ja kyläyhdistysten rajat ylittävää toimintaa, ja liittyipä hankkeeseen siian kestävään hoitoon keskittyvä tutkimusosiokin, jossa oli jo ruotsalainen toimija mukana. Kevään mitaan toteutettiin myös lisäkumppaneiden rekrytointi, ja tärkeimmiksi sitoutettaviksi

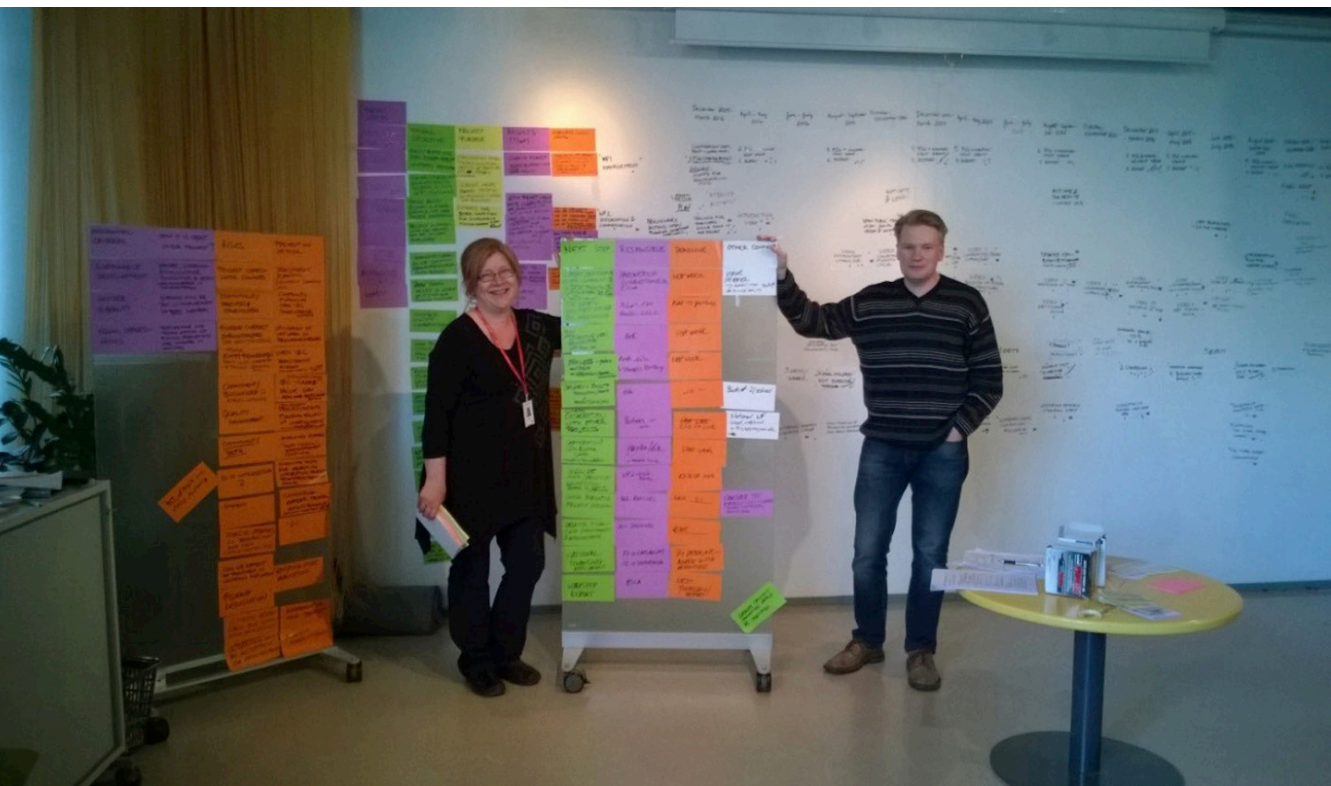
määriteltiin Tornion ja Haaparannan kaupungit. Naapuruskaukunkien rooli perinnetiedon säilyttämisessä koettiin ensiarvoisen tärkeäksi, jotta hankkeen tulokset saadaan ylläpidettyä ja juurrutettua alueelle hankkeen päätyttyäkin.

Jotta kaupunkien mukanaolo voitiin varmistaa, molemmille toimijoille kirjoitettiin auki heidän suunniteltu roolinsa hankkeen kussakin työpaketissa ja laadittiin myös alustavat budjetit ja rahoitussuunnitelmat. Kaupunkien edustajat veivät asiaa omista toimielimissään sitten eteenpäin, ja päätöskokousten jälkeen heidän alustavat osallistumissopimuksensa voitiin allekirjoittaa. Tästä prosessista syntyi kuitenkin sen verran viivettä, että hakemusta ei jätetty ensimmäisellä hakukierroksella kesäkuussa, vaan hakemuksen jättäminen siirrettiin toiseen Interreg-hakuun elokuun lopussa. Muutenkin suunnitelmia tarkennettiin ja hiottiin.

TYÖPAJAT HANKESUUNNITELMAN TARKENTAMISEN TUKENA

Ensimmäinen työpaja kumppaneiden ja sidosryhmien edustajien kanssa oli jo keväthalven aikana, ja siinä hahmoteltiin pääpiirteittäin työpaketit, hankkeen tavoitteet ja kohderyhmät. Toinen työpaja järjestettiin kesäkuun alussa, ja sen tavoitteena oli luoda hankkeelle looginen ja aikataulutettu viitekehys. Työpajan alussa hankkeen vaikutukset, tavoitteet ja kohderyhmät varmistettiin ja priorisoitiin. Työpakettien toimenpiteet käytiin läpi, puuttuvia toimenpiteitä lisättiin ja aikajana tarkastettiin. Sen jälkeen työpajan osallistujat kävivät pienemmissä ryhmissä läpi toimenpiteet siitä näkökulmasta, mitä tuloksia kustakin syntyy ja kuinka moni ihminen oletettavasti osallistuu toimenpiteeseen. Näin saatiin hankkeen indikaattorit myös suunnitelmaan mukaan, ja ne tulevat olemaan keskeisesti tarkastelun kohteena hankkeen aikana.

Pienryhmätyön jälkeen tehtiin vielä ”reality check” eli keskusteltiin yhdessä työpakettien osatulokset läpi. Koko päivän ajan syntyi myös ajatuksia mahdollisista toteuttamisen haasteista ja tarvittavista toimenpiteistä ennen hakemuksen jättöä. Varsinaisen toimintasuunnitelman läpikäynnin jälkeen keskityttiinkin riskien tunnistamiseen ja eliminoimiseen ja lisättiin tarpeen mukaan vielä toimenpiteitä joko hankesuunnitelman aikajanelle (ml. indikaattorit) tai ”Next steppeihin” eli ennen hakemuksen jättöä tehtäviin toimenpiteisiin, jotta riskit eivät estä hankkeen onnistunutta toteutumista. Myös ohjelman horisontaalisista kriteereistä keskusteltiin ja niihin liittyvät toimenpiteet tarkastettiin. Interreg Pohjoinen -ohjelmassa horisontaalisia kriteerejä ovat sukupuoli- ja välinen tasa-arvo, yhtäläiset mahdollisuudet ja syrjimättömyys sekä kestävä kehitys. Toimenpidetaulukon määriteltiin myös vastuuhenkilö, määräaika ja mahdolliset lisätiedot asiaan liittyen.

Kuva 1. Toimintasuunnitelman, tavoitteiden, riskien, indikaattorien ja seuraavien tehtävien hahmottelua lapuilla. Visualisointi auttaa näkemään yhteyksiä toimintojen välillä ja virittää fasilitaattorin avustuksella keskustelua kumppaneiden kesken. Kuva kesäkuun työpajan päätyttyä, irtoseinällä Eila Seppäsen (Lapin AMK) ja Jar no Niskalan (ProSiika ry) välissä "Next steps" ennen hakemuksen jättöä. Kuva: Virve Sallisalmi (Rajajokikomisio).

SUUNNITELMA TÄSMENTYY PIKKUHILJAA

Hanketeksti kirjoitettiin auki kumppaneiden kanssa pidettyjen työpajojen jälkeen. Työsuunnitelmaa hiottiin muun muassa Google Driveen viedyssä hankesuunnitelmapohjassa, joka mahdollisti reaaliaikaisen ja yhtäaikaisen dokumentin käsittelyn. Hakemuksen jättöpäivän lähestyessä verkkodokumentti otettiin talteen valmistelijan koneelle ja tehtiin viimeiset silaukset dokumentin muotoiluun. Sitä ennen kävimme läpi kuitenkin vielä muitakin valmisteluun liittyviä prosesseja.

Hankekumppanuus lyötiin lukkoon, jotta pystytiin huomioimaan aktiviteettien vaikutus kustannuksiin kumppanikohtaisesti. Kävimme valmisteluvaiheen aikana neuvotteluja kaupunkien lisäksi muun muassa ruokaan liittyvien toimijoiden kanssa, joiden rooli jäi kuitenkin niin pieneksi, että varasimme rahoitusta siian esilletuontiin ruokakalana kumppaneiden budjetista. Samoin jokin kumppanihakua jäi osittain tuottamatta tulosta, mutta totesimme, että pystymme hoitamaan tehtävät lopullisten

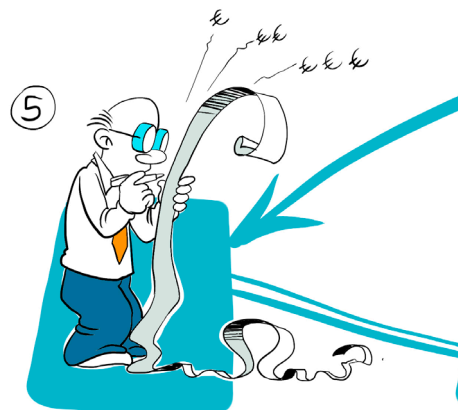
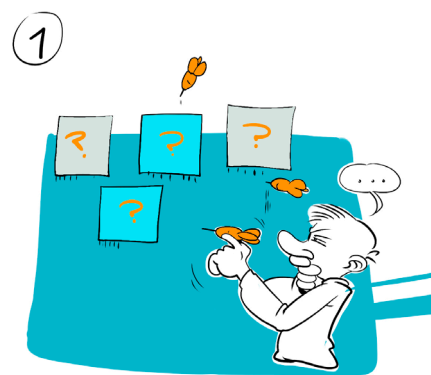
osanottajien toimesta. Loppukirissä olivat siis mukana varsinaiset kumppanit: Suomesta Lapin ammattikorkeakoulu, Luonnonvarakeskus ja Tornion kaupunki ja Ruotsista Tornionlaakson kansankorkeakoulu, Haaparannan kaupunki ja Norrbottenin lääninhallituksen kalastusyksikkö.

Suunnitelman täsmentyessä kaikkien kumppaneiden budjetit ja rahoitussuunnitelmat tarkastettiin ja kerättiin kumppaneiden omarahoitussitoumukset. ProSiika ry:n edustajat tekivät myös huikean alueen toimijoiden sitouttamistyön ja keräsivät kalastusosuuskunnilta, kyläyhdistyksiltä ja yrittäjiltä lähes 77 000 euron rahoituksen hankkeelle. Lapin ammattikorkeakoulu ja Haaparannan kaupunki ottivat vastuulleen kansallisten vastinrahoitushakemusten tekemisen. Suomen osalta vastinrahoitushakemus lähti Lapin liitolle, ja Ruotsista haettiin vastinrahoitusta Norrbottenin lääninhallitukselta ja Maakäräjiltä (Landstinget). Samaan aikaan elokuun lopussa päähakemus jätettiin myös virallisesti Interreg-sihteeristölle ”minansökan”-järjestelmän kautta. Kymmenen megatavun tilarajoituksen vuoksi kaikkea kertynyttä virallista hankemateriaalia ei saanut edes mahtumaan järjestelmään, mutta onneksi postitse toimitetut liitteetkin hyväksyttiin.

HANKKEEN UUDELLEENMÄÄRITTELYÄ

Lääninhallitus ilmoitti kuitenkin pian hakemuksen jättämisen jälkeen, että he eivät voi rahoittaa hakemusta muutoin kuin oman osallistumisensa omarahoituksella. Budjetin pienennys oli edessä, ja toimitimme päivitetyt ja vielä aiemmas-ta tarkennetut budjetit sihteeristölle ja Suomen kansalliselle vastinrahoittajalle.

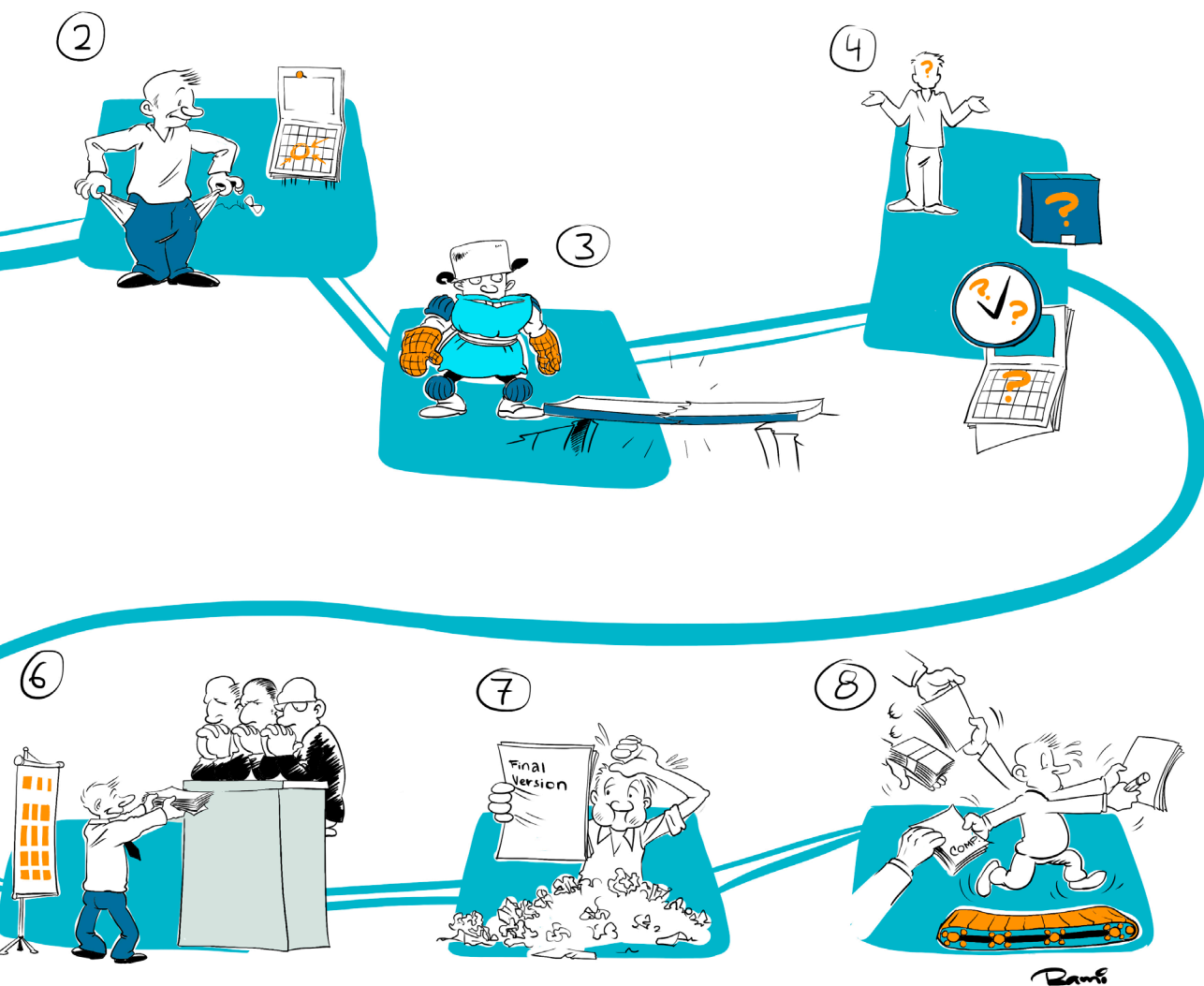
Yllä mainitun puuttuvan rahoituksen lisäksi kävi ilmi, että hankkeessamme on toinenkin ylitsepääsemätön tekninen ongelma: hankkeemme istui kyllä toimintalinjaan 3, kulttuuri ja ympäristö, mutta kattoi sen alla vielä kaksi erillistä erityisprioriteettia. Vaihtoehtoina oli jättää toteuttamatta joko kulttuuriperinnön säilyttämisosio tai luontoympäristön kestävä käytön hallinnointiin liittyvä osio tai jakaa alkuperäinen hanke kahdeksi erilliseksi hankkeeksi, joten päädyimme irrottamaan osia alkuperäisestä hanke-esityksestä ja jättämään luontoympäristöön liittyvän hankkeen sihteeristöön erillisenä. Lisäksi toimitimme täydentävää tietoa joihinkin hankesuunnitelman osioihin liittyen, ja tarkennettavat neuvottelut jatkuivat vielä marraskuussa. Myönteinen ilmoitus rahoituksesta molemmille hankkeille saapui joulukuun

kuun puolessavälissä hallintokomitean käsiteltäviä hankehakemukset 10.–11.12.2015 kokouksessaan.

HANKESUUNNITTELU RAKENSI RAJAT YLITTÄVÄN VERKOSTON

Kumppaneiden aktiivisen yhteydenpidon lisäksi hanketta on tehty tutuksi toteutusalueella. ProSiika ry toimitti kolme sähköistä uutiskirjettä jo valmisteluvaiheessa, jotta alueen toimijat ovat perillä hakemuksen etenemisestä. Lisäksi hanketta on esi-

Kuvio 1. Rajayhteistyöhankkeen suunnittelu on monivaiheinen prosessi.

tely kaupunkien edustajille, rahoittajien edustajille ja vielä 4.11.2015 Peräpohjolan Opistolla pidetyssä Vesiparlamentissa, johon osallistui yhteensä yli 100 henkilöä rajan molemmin puolin. Hankkeen valmisteluvaiheessa tehtiin myös väliaikainen verkkosivu helpokäyttöiseen Blogger-palveluun (www.kesasiika.blogspot.fi). Verkkosivu mahdollistaa uutiskirjettä perinpohjaisemman hankeinfon jakamisen.

Nyt joulukuussa 2015 myönteinen päätös on siis tullut, ja ammattikorkeakoulumme sivustolta löytyy Tornionlaakson Kesäsiika -hankkeita. Valmisteluprosessi oli kokemus sinänsä, ja odotamme mielenkiinnolla hankkeen toteutumista. Hanke tukee strategiaamme useita painoaloja: arktista yhteistyötä ja pohjoista rajaosaamista, luonnonvarojen älykästä käyttöä ja palveluliiketoimintaa ja yrittäjyyttä. Myös lakisääteinen tehtävämme aluekehitys on hankkeen keskiössä.

BOSS-hankkeen kannalta tärkein hankkeen vaikutus jo suunnitteluvaiheessa on ollut rajat ylittävän verkoston rakentuminen eri sidosryhmien ja tutkimuslaitosten kanssa. Hankkeen kautta lisäämme edelleen osaamista raja-alueen elinkeinoista ja kulttuuriperimästä, ja rajat ylittävä yhteistyö luo alueella toivottavasti edellytyksiä myös esimerkiksi uusille siikaan liittyville tuotteille ja sitä kautta elinkeinoelämän vilkastumiselle.

Kohtaamisia Barentsin rajaklinikalla

Barents Reunion (www.barentsreunion.com) on Ingvar Kampradin aloitteesta pidettävä Barentsin viiden kansan yhteinen seminaari. Ikean, Tornion kaupungin sekä Haaparannan kaupungin yhteistyössä järjestämä tapahtuma on järjestetty vuodesta 2008 asti, ja vuonna 2015 teemana oli nuoret ja yrittäjyys. Tapahtuma keräsi ensimmäisenä päivänä noin 300 vierasta, toisena hieman vähemmän. Inspiroivat pääpuhujat Linda Liukas, Arman Alizad ja Lina Thomsgård innostivat osallistujia uskomaan rohkeasti omiin unelmiin.

Vuonna 2015 myös Lapin AMK näkyi Barents Reunion -seminaarissa BOSS-hankkeen kautta. Tapahtumassa oli BOSS-hankkeen kolmiosainen Rajaklinikka, joka tarjosi sivuohjelmaa taukojen ajan. Tavoitteena oli kokeilla erilaisia osallistamisen menetelmiä soveltaen palvelumuotoilulle tyypillistä asioiden ja ideoiden visualisointia ja havainnollistamista helpolla tavalla. BOSS-hankkeessa TKI-yhteistyömalleja testataan rajaklinikoiden muodossa, ja niiden on tarkoitus edistää kumppanuuksien syntymistä rajan molemmin puolin.

TARINOITA JA VERKOSTOITUMISTA RAJALLA

Share Your Border oli Barentsin ihmisiä osallistava ständi. Tarjolla oli täydennettäviä lauseita, ja teemana oli työskentely eri kansalaisuuksia edustavien ihmisten kanssa: Keiden kanssa tykätään tehdä töitä ja miksi? Keiden kanssa haluaisi tehdä yhteistyötä enemmän, jos vain jokin asia olisi toisin? Mikä maa herättää yleisesti kiinnostusta ja miksi?

Tapahtuman järjestäjien toiveesta rinnalle nostettiin myös Barents ja barentsilaisuus, ja sen puitteissa tiedusteltiin, mikä on Barentsin merkitys ihmisille. Lisäksi oli tyhjiä lappuja, joille voi kirjoittaa omista rajalla kohdatuista haasteista ja niiden ratkaisuksista. Ständillä oli BOSS-hankkeen roll-upit sekä Lapin AMK:n esitteet.

Kuva 1. Osallistujien näkemyksiä Barentsin merkityksestä. Kuva: Minttu Merivirta.

Ständin rinnalla oli Barents Business Date -seinä seminaarivieraiden verkostoitumiseen. Seminaarin osallistajat olivat ilmoittautumisvaiheessa tiedustelleet seminaarin verkostoitumismahdollisuuksia. Yhtenä ratkaisuna tarjottiin Business Date -seinä, jolle sai jättää käyntikortin ja toiveen, kenet haluaisi tavata ja mihin aiheeseen liittyen. Tapaamiset oli mahdollista järjestää tapahtuman aikaan, tai vaihtoehtoisesti yhteystiedot voidaan toimittaa eri osapuolille tapahtuman jälkeen.

Kolmantena toimintapisteinä oli Barents Reunion Selfie Studio, jossa seminaarivieraat saivat kuvata itsensä seminaarissa. Vuonna 2015 Barents Reunionille suunniteltiin uusi visuaalinen ilme, ja näitä elementtejä käytettiin tapahtumassa hyvin eri tavoin muun muassa paino- ja viestintämateriaaleissa sekä estradin ja muun tapahtumapaikan somistamisessa. Visuaalisesta ilmeestä tuttuja elementtejä käytettiin myös Selfie Studion kuvausrekvisiittana häistäkin tutun photobooth-ohjelman tyylistä.

KOKEMUKSIA OSALLISTAMISESTA

Kolmiosaisen rajaklinikan keskeisin osuus oli käyttäjätiedon keruuseen keskittynyt Share Your Border -ständi, jonka ohessa niin sanottuna houkuttimena ja viihdykke-

nä tarjottiin Business Date ja Selfie Studio. Ständi ja muut toimintapisteet sijoitettiin ilmoittautumispyöden läheisyyteen, pääsalista katsoen sivukäytävälle. Rajaklinikka oli päätapahtuman oheisohjelmaa, ja tavoitteena oli, että ihmiset taukojen aikana voivat tutustua niihin. Toimintapisteet olivat niin sanotusti miehittämättömiä ja suunniteltu niin, että jokainen voi omatoimisesti ottaa kuvia, täydentää lauseita ja jättää käyntikorttinsa.

Ottaen huomioon tapahtuman osallistujamäärän rajaklinikan kävijämäärä jäi hyvin pieneksi. Ruuhkaa ei syntynyt edes Selfie Studioon, jonka odotettiin toimivan vetonaulana. Seminaarin ohjelma oli varsin tiivis, ja tauot oli pyhitetty kahvitelulle ja ruokailulle ja ennen kaikkea verkostoitumiselle – mikä todellakin oli tapahtuman suurin anti!

Joitakin kuvia Selfie Studioissa kuitenkin otettiin, vaikka niitä ei sosiaalisen median kautta jaettu ja linkitetty tapahtuman sivuille. Business Date -seinälle ei tullut yhteydenottopyyntöjä, mutta varsinaiselle ständille tuli muutamia lappusia. Kiinnostavin teema oli luonnollisesti barentsilaisuus; mikä on Barentsin merkitys ihmisille. Mielikuvat ja merkitykset eivät ole negatiivisia vaan pikemminkin lämminhenkisiä ja toiveikkaita. Barents koetaan mahdollisuutena nähdä asiat laajemmin sekä hyvänä esimerkkinä, jota pitäisi levittää.

Osallistamisen avain on vuorovaikutus – sekä osallistajan eli tiedon kerääjän että osallistujien välillä. Vähäisestä saaliista voidaan päätellä, että miehittämätön ständi ei luonut tarvittavaa vuorovaikutusta, se ei houkuttanut ihmisiä paikalle eikä välttämättä rohkaissut osallistumaan. Käyttäjien osallistaminen olisi todennäköisesti vaatinut innostavan ja pr-henkisen henkilökunnan rajaklinikalle herättämään keskustelua ja rohkaisemaan vieraita täydennettävien lauseiden kimppeeseen.

Kuva 2. Kirjoittaja Taalainmaan hevosen kanssa.
Kuva: Minttu Merivirta.

Rajatoimijat tutuksi!

Lapin ammattikorkeakoulun BOSS-toimintoihin vuonna 2015 kuului Ruotsin, Suomen ja Norjan raja-alueen kehittämisen parissa työskentelevien toimijoiden esittely. Koska hankkeessa tavoiteltiin myös uusien työkalujen soveltamista ja käyttöönottoa, päätettiin esittelyt tehdä videomuodossa.

Rajatoimijat tutuksi! -videosarja esittelee kattavasti tietoa pohjoisen raja-alueen rajatoimijoista ja heidän tarjoamistaan palveluista. Videosarja koostuu kolmesta noin 5 minuutin mittaisesta esittelyvideosta. Esiteltävät toimijat ovat Pohjoiskalotin Rajaneuvonta, Bothnian Arc ja Tornionlaakson Neuvosto. Oman toimintansa esittelyn lisäksi videoilla esitellään näiden toimijoiden näkemyksiä raja-alueen yleisimmistä rajaesteistä ja tulevaisuuden näkemyksistä. Koska kaikilla haastateltavilla on vankka kokemus rajat ylittävästä yhteistyöstä, videot tuovat lisäarvoa myös alueen muiden toimijoiden, esimerkiksi ammattikorkeakoulujen, hyödynnettäväksi.

Tässä artikkelissa esitellään BOSS-hankkeessa tuotettuun videosarjaan kuuluvat rajatoimijat sekä tehdään katsaus heidän näkemykseensä pohjoisen raja-alueen haasteista ja mahdollisuuksista. Lopuksi pohditaan työkäytännemallin sovellettavuutta rajatoiminnan esittelyyn ja rajojen yli toteutettavan yhteistyön kehittämiseen.

POHJOISKALOTIN RAJANEUVONTA OPASTAA RAJAT YLITTÄVÄÄN ARKEEN

Pohjoiskalotin Rajaneuvonta on yksi pohjoismaisista rajaneuvontapisteistä, ja se antaa opastusta ja neuvoja yksityisille henkilöille ja yrityksille Suomen ja Ruotsin välillä. Pohjoismaiden ministerineuvoston alaisuudessa toimivia rajaneuvontapisteitä on yhteensä kolme: Ruotsin ja Tanskan välillä, Ruotsin ja Norjan välillä sekä Pohjoiskalotin rajaneuvonta, jolla on toimipisteet Suomen ja Ruotsin sekä Suomen ja Norjan välillä. (Koivupalo 2015.)

Pohjoiskalotin Rajaneuvonnalla on kiinteä toimipaikka Tornio-Haaparannalla, joka palvelee koko Suomea ja Ruotsia, vaikkakin suurin osa asiakkaista ja kontakteista tulee lähialueelta. Toimipisteen päätehtävänä on liikkuvuuteen liittyvistä asioista tiedottaminen, ja toisena tärkeänä tehtävä on reagoida rajaongelmiin ja rajaesteisiin. Asiakkaista noin 70 prosenttia on henkilöasiakkaita, mutta yrityskontaktit ovat räjähdymäisesti kasvaneet kevään 2015 jälkeen. (Koivupalo 2015.)

Pohjoiskalotin Rajaneuvonnan puoleen kannattaa kääntyä, jos suunnittelee muuttoa, työn aloittamista, opiskelua tai yritystoiminnan laajentamista naapurimaahan ja jos on näihin liittyvissä asioissa itsellä tiedoissa puutteita. Rajaneuvonta toimii oppaana asiakkaalle, jotta tämä pystyy tekemään rajat ylittävän liikkuvuuden omin avuin. Neuvontapisteestä siis opastetaan asiakas oikean viranomaisen puheille, mistä asiakas saa juuri tarvitsemansa tiedon. (Koivupalo 2015.)

BOTHNIAN ARC UUSIEN HANKEAVAUKSIEN AVUSTAJANA

Perämerenkaari on noin 700 000 asukkaan käsittävä Ruotsin ja Suomen rajaseutu-alue, ja vuonna 2002 perustettu Bothnian Arc on ruotsalainen yhdistys, jonka tavoitteena on lisätä Ruotsin ja Suomen välistä yhteistyötä. Bothnian Arcin toimipaikka on Haaparannalla, ja sen yhtenä keskeisenä tavoitteena on lisätä yritysten ja yhteisöjen välistä yhteistyötä pyrkimällä löytämään yrityksille uusia kontakteja esimerkiksi projektien rakentamisen avulla. (Aalto 2015.)

Koska Bothnian Arcin pääasiallinen tavoite on lisätä yhteistyötä alueella, niin organisaation puoleen kannattaa kääntyä hyvien projekti-ideoiden herättyä. Tämän jälkeen Bothnian Arcin toimijat alkavat etsiä naapurimaasta vastinpartia, jolla olisi kiinnostusta lähteä tekemään yhteistyötä. Tämän jälkeen mietitään rahoitusinstrumentteja, tehdään esiselvityksiä, tehdään hankehakemuksia ja haetaan rahoitusta. (Aalto 2015.)

Esimerkiksi edellisen ohjelmakauden aikana lukuisia hankkeita rakennettiin ja toteutettiin, ja näissä hankkeissa oli mukana satoja ihmisiä sekä Suomesta että Ruotsista. Bothnian Arcin tavoitteena on, että kun rakennetaan tällaisia verkostoja, niin aikaa myöten eri toimijat oppivat itse jatkamaan yhteistyötä keskenään ja laajentamaan sekä kehittämään omaa toimintaansa. (Aalto 2015.)

Bothnian Arcin jäsenenä on sekä kuntia että seutukuntia, ja näillä alueilla on yhtenä tavoitteena kansainvälistymisen lisääminen. Perämerenkaari on alueena erinomainen esimerkki aloittaa ja kehittää yhteistyötä kansainvälisellä tasolla. Pohjoisen merkitys sekä Euroopassa että maailmassa on kasvamaan päin, ja Skandinavian pohjoiset osat ovat tulleet entistä kiinnostavammaksi monellakin toimialalla, koska kehitys on hyvää ja investointeja tapahtuu. (Aalto 2015.)

TORNIOLAAKSON NEUVOSTO KEHITTÄÄ ALUEEN YHTEISTYÖTÄ

Tornionlaakson Neuvosto on Ruotsin, Suomen ja Norjan rajakuntien yhdessä omistama yhteistyö- ja edunvalvontaelin, jossa on jäsenenä mukana kuntia Suomen puolelta Tornioista Enontekiölle, Ruotsissa Haaparannalta Kiirunaan ja lisäksi kolme Norjan kuntaa. Tornionlaakson Neuvosto perustettiin toukokuussa 1987 ruotsalaisen Tornedalskommunernas förbund -yhdistyksen ja Suomen Tornionlaakson kuntain toimikunnan yhteenliittymänä. (Hagström 2015.)

Kun vuonna 1995 Suomi ja Ruotsi liittyivät EU:hun, sai alueen yhteistyö uutta vauhtia Interreg-ohjelmien avulla, ja Tornionlaakson alueelle olikin suuri merkitys sillä, että rajayhteistyöhön eri aloilla löytyi EU-rahoitusta (Hagström 2015). Nykyään Tornionlaakson Neuvosto pyrkii muun muassa luomaan hyvät kasvuedellytykset hyvinvoinnin ja yhteishengen turvaamiseksi toiminta-alueellaan ja haluaa turvata monelle alalle ulottuvalle yhteistyölleen mahdollisuuden kehittää Pohjoismaiden välisiä kuntayhtymiksi, yhteisiksi yli valtakunnan rajojen toimiviksi lasten ja nuorten

kouluiksi sekä yhteisiksi elinkeinoelämän laaja-alaisiin rekrytointitarpeisiin vastaviksi työmarkkina-alueiksi (Tornionlaakson Neuvosto 2015).

Tornionlaakson Neuvoston ensisijasta kohderyhmää ovat siis toiminnassa mukana olevat kunnat, mutta yhteistyökumppaneina ovat myös kaikkien kolmen maan alueelliset yrittäjäjärjestöt ja esimerkiksi Pohjoiskalotin Rajaneuvonta, ja yhdessä nämä toimijat tekevät työtä rajanylisyyden edistämiseksi ja rajaesteiden poistamiseksi. Pääasiassa Tornionlaakson Neuvoston hankkeet keskittyvät kulttuuriin, elinkeinoelämän kehittämiseen ja pohjoismaisen alueellisen yhteistyön kehittämiseen. (Hagström 2015.)

Tornionlaakson Neuvosto kuuluu myös eurooppalaiseen rajayhteistyöjärjestöön (AEBR / Association of European Border Regions), jossa on lähes 100 jäsentä aina Kreikasta Portugaliin ja pohjoiseen Skandinaviaan saakka. Järjestön jäseniä yhdistää rajan läheisyys ja rajan arki, jossa raja ei välttämättä näy asukkaiden arjessa, vaan sen luovat muut päätökset ja asiat. Näillä alueilla rajan olemassaolo nähdään positiivisena mahdollisuutena kehittää kuntia. (Hagström 2015.)

RAJAESTEET VOI KÄÄNTÄÄ RAJAMAHDOLLISUUKSIKSI

Tornionlaakson Rajaneuvonnan koordinaattori Päivi Koivupalo (2015) määrittelee rajaesteen esteeksi, joka vaikeuttaa joko yksityisen henkilön tai elinkeinoelämäyrittäjän liikkuvuutta toisesta EU-maasta toiseen. Varsinkin Suomen ja Ruotsin rajalla pohjoisessa raja-alue tarjoaa haasteita samalla kun se toisaalta luo mahdollisuuksia.

Rajatoimijat tutuksi! -videosarjaa varten haastatellut rajatoimivat kokivat kaikki jollain tasolla, että tiedon puute on yksi suurimmista rajaesteistä tällä hetkellä. Vaikka olemme lähellä toisiamme ja rajamme on helposti ylitettävä, niin siitä huolimatta ehkä suurimpia esteitä yhteistyölle on tietämättömyys siitä, minkälaisia mahdollisuuksia naapurimaassa on. Siitä seuraa ongelma, että miten löydetään oikeita kontakteja toisesta maasta. Näihin kysymyksiin esimerkiksi Bothnian Arcilla on vuosien mittaan tullut hyviä, tehokkaita verkostoja ja työkaluja, ja tällainen rajayhteistyö kahden maan välillä perustuukin hyvin pitkälle siihen, että rakennetaan luottamuksellisia henkilösuhteita sekä verkostoja ja käytetään niitä kehittämisen apuna. (Aalto 2015.) Mentaalisten rajaesteiden lisäksi on toki lainsäädännöllisiä esteitä johtuen Suomen, Ruotsin ja Norjan säännöistä (Hagström 2015).

Yksityisen ihmisen kannalta rajaesteistä esimerkiksi työttömyyskassa-asiat ovat vaikeita asioita rajan yli liikkuvalla henkilölle, joka työskentelee joko molemmissa maissa tai työskentelee toisessa maassa ja asuu toisessa. Yritykset puolestaan kyselevät naapurimaan yritysmuodoista, esimerkiksi miten yritys sinne perustetaan, miten verotus tapahtuu, miten työvoimarekrytointi onnistuu, miten julkiset hankinnat toimivat naapurimaassa, miten yhteiskunta toimii tai millaisia eroavaisuuksia löytyy kulttuureista, kokoustekniikasta ja niin edelleen. (Koivupalo 2015.)

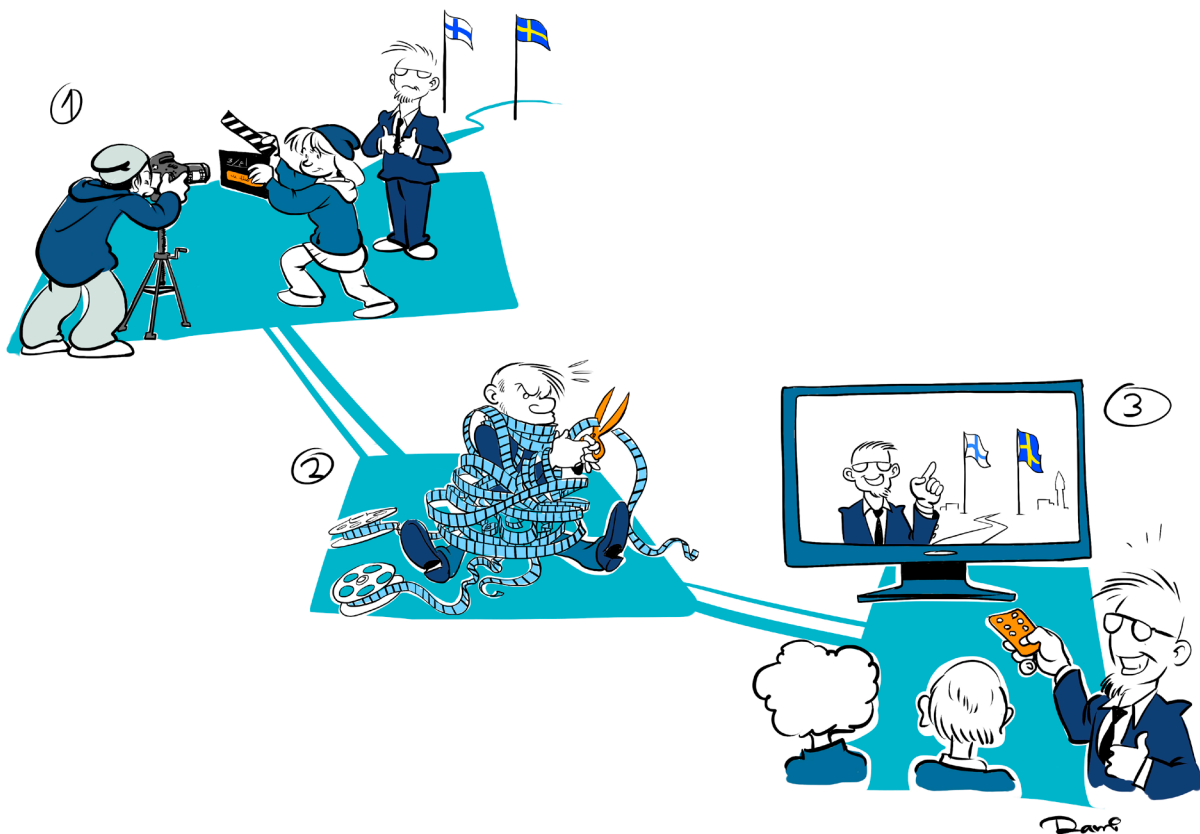
Rajan yli liikkuvuus lisääntyy jatkuvasti, ja yli 70 000 pohjoismaalaista työskentelee päivittäin yli rajan toiseen Pohjoismaahan. Suomen ja Ruotsin rajalla liikkuvuus

on huomattavasti lisääntynyt viimeisten vuosien aikana, ja kiinnostus Ruotsin ja Pohjois-Norjan työmarkkinoille on kasvanut. Samalla myös yritykset ovat kiinnostuneet etabloitumaan naapurimaihin. (Koivupalo 2015.)

Bothnian Arcin toiminnanjohtaja Heikki Aalto kokee, että Perämerenkaaren alue nähdään entistä enemmän yhteisenä työssäkäyntialueena, ja tähän on syytä satsata myös jatkossa. Hänen mukaansa alueemme hyvät logistiset yhteydet, rajamuodollisuuksien puute ja hyvät lentoliikenneyhteydet viittaavat siihen, että yhteistyö tulee vaan vankistumaan pohjoisella Skandinavian alueella. (Aalto 2015.)

VIDEOESITTELYKÄYTÄNNÖN SOVELLETTAVUUS

Rajatoimijoista toteutetun videosarjan hyötyjinä ovat sekä rajatoimijat että heidän potentiaaliset asiakkaansa. Rajatoimijat saavat käyttöönsä esittelyvideon, jota voivat käyttää oman organisaationsa markkinoinnissa. Asiakkaat puolestaan voivat helposti tutustua alueen rajatoimijoiden palveluihin ja ymmärtävät, minkälaista apua rajaongelmiin saa mistäkin.

Videosittely on helppo tapa kertoa yrityksen, yhdistyksen tai muun organisaation toiminnasta. Lapin ammattikorkeakoulussa on käytetty videoita erilaisten hanketointojen esittelyyn jo useamman vuoden ajan. Videoiden tuottamisesta ovat voineet vastata projektihenkilöstön lisäksi viestinnän opiskelijat. Kaluston osalta on riittävä, jos hallussa on videokamera ja editointiohjelma (esim. Final Cut Pro). Kuvaajan ja leikkaajan on lisäksi ymmärrettävä videoviestinnän perusteet.

BOSS-hankkeessa rajatoimijavideot toteutettiin yhden henkilön toimesta, ilman ammattimaista kuvauskalustoa. Tärkeämmäksi nähtiin videoiden asiasisältö, joka esittelee rajat ylittävää yhteistyötä. Erilaiset video- ja animaatiotuotannot tulevat varmasti korostumaan tulevina vuosina viestinnän elementteinä, sillä painettu sana ei saa nykyään samanlaista merkitystä kuin asiantuntijan esiintyminen omilla kasvoillaan. Videokuva lisää luotettavuutta ja tuo asiantuntijan lähemmäksi kohderyhmäänsä.

Lähteet

- Aalto, H. 2015. Bothnian Arc. Toiminnanjohtajan haastattelu 13.10.2015.
Hagström, P. 2015. Tornionlaakson Neuvosto. Toiminnanjohtajan haastattelu 9.12.2015.
Koivupalo, P. 2015. Pohjoiskalotin rajaneuvonta. Suomen ja Ruotsin toimipisteen koordinaattorin haastattelu 25.8.2015.
Tornionlaakson Neuvosto 2015. Toimintasuunnitelma 2016–2018 | Talousarvio 2016.

RAJATOIMIJAT TUTUKSI!

POHJOISKALOTIN RAJANEUVONTA:

<https://www.youtube.com/watch?v=xe60gyvucOc>

BOTHNIAN ARC:

<https://www.youtube.com/watch?v=qjxMNKe1S-k>

TORNIONLAAKSON NEUVOSTO:

<https://www.youtube.com/watch?v=7VYQnaQujrM>

TUTUSTU POHJOISKALOTIN RAJANEUVONNAN TOIMINTAAN:

www.rajaneuvonta.net

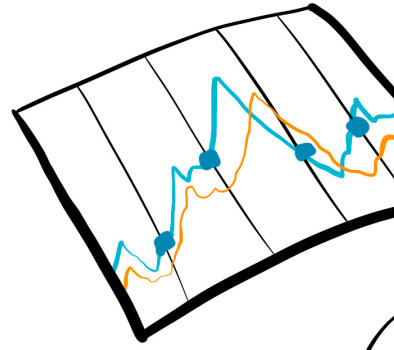
TUTUSTU BOTHNIAN ARCIN TOIMINTAAN:

www.bothnianarc.net

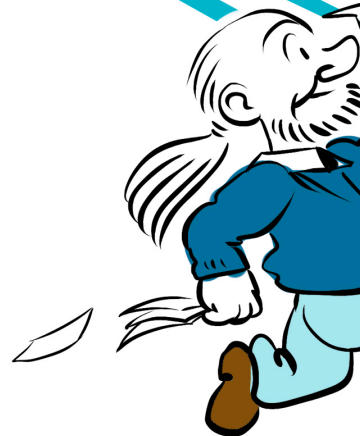
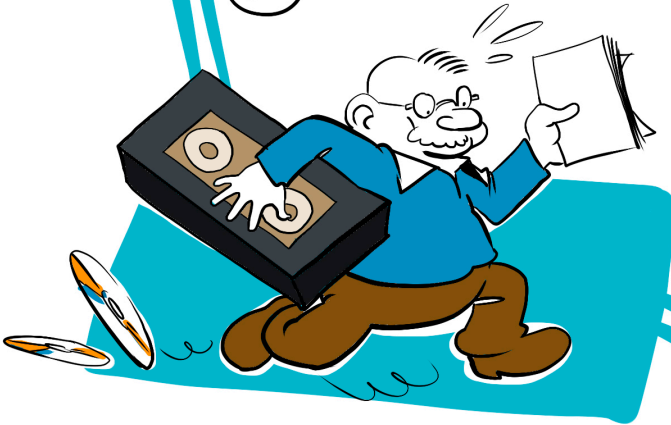
TUTUSTU TORNIONLAAKSON NEUVOSTON TOIMINTAAN:

www.tornedalen.org

1.

2.

ARCTIC

KARELIA

NORDIC

BALTIC

SOUTH EAST

TEHT

3.

Dami

Kirjoittajat

Marjo Jussila, projektisuunnittelija, Lapin ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin osaamisala

Päivi Koivupalo, koordinaattori, Pohjoiskalotin rajaneuvonta

Anzelika Krastina, tuntiopettaja (päätoiminen), Lapin ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin osaamisala

Tuija Kuisma, lehtori, Lapin ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin osaamisala

Leena Leväsvirta, erikoissuunnittelija, Lapin ammattikorkeakoulun hyvinvointipalveluiden osaamisala

Eila Linna, TKI-päällikkö, Lapin ammattikorkeakoulun

Raija Lummi, lehtori, Lapin ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin osaamisala

Minttu Merivirta, projektisuunnittelija, Lapin ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin osaamisala

Jorma Mölläri, lehtori, Lapin ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin osaamisala

Saila-Inkeri Puukko, projektisuunnittelija, Lapin ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin osaamisala

Seppo Saari, TKI-päällikkö, Lapin ammattikorkeakoulun teollisuuden ja luonnonvarojen osaamisala

Marika Saranne, TKI-päällikkö, Lapin ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin osaamisala

Eila Seppänen, hankekoordinaattori, Lapin ammattikorkeakoulun kaupan ja kulttuurin osaamisala

From Borders to Shared Space (BOSS) -hanke on vahvistanut aktiivisesti raja-alueiden TKI-verkostoja. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman hankkeen (2014–2015) tavoitteena on ollut rakentaa Suomen raja-alueille pysyvä ja kehittyvä TKI-kumppanuusverkosto.

Lapin ammattikorkeakoulu tarjosi hankkeelle erityisosaamisensa pohjoisesta yhteistyöstä ja koordinoi Rajaklinikat-työpaketin toteutusta, jonka tavoitteena oli tunnistaa ja valmentaa ammattikorkeakoulujen omasta henkilöstöstä toimijoita rajan yli tapahtuvaan yhteistyöhön. Hankkeen toimintoihin on osallistunut monialainen asiantuntijatiimi, sillä mukana on ollut toimijoita jokaiselta Lapin ammattikorkeakoulun osaamisalalta.

Rajatonta yhteistyötä -julkaisu luo katsauksen siihen, miten Rajaklinikat-työpaketin tavoitteet ovat konkretisoituneet. Julkaisussa esitellään pääasiassa uusia hankeavauksia, luotuja kumppanuuksia ja hankkeessa testattuja työkäytännemalleja. Julkaisu osoittaa, että ammattikorkeakoulujen aktiivisen TKI-verkoston luomisen lisäksi BOSS-hankkeessa on toteutettu laajasti kansainväliseen yhteistyöhön ja raja-alueen toimijoiden näkyvyyteen tähtäävää käytännön työtä.

LAPIN AMK⁷
Lapland University of Applied Sciences

www.lapinamk.fi

ISBN 978-952-316-111-5